

Onsdagen den 21 Februari 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 19 och protokollet för den 14 dennes.

Upplästes ett af Herr Kuylenstjerna ingifvet memorial af följande lydelse:

Härmed får jag vördsamt anhålla om tillstånd att, för vården af egna och kommunala angelägenheter, få aflägsna mig från riksdagen från den 24 dennes till den 14 Mars detta år.

Denna anhållan bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 14 och 19 dennes bordlagda utlåtande N:o 5, angående reglering af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 14 och 19 dennes bordlagda utlåtande N:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel.

1:sta punkten.

Grefve af Ugglas: Som Herrarne finna, hafva alla Första Kammarens ledamöter i Stats-Utskottet reserverat sig mot det beslut Utskottet i denna punkt fattat. Troligtvis hafva Herrarne af det Kongl. Maj:ts proposition bifogade statsrådsprotokollet inhemtat gången af detta ärende: att Rikets Ständer 1858 begärde, att till beredande af lättnad för rättsökande, alla handlingar i civila mål skulle emottagas af en enda person i Hofrätten; att ärendet sedermera blifvit uppskjutet

till följd deraf, att enär sportler ingingo i såväl sekreterarens som aktuariens lön och den föreslagna förändringen derpå utöfvade inflytande, Kongl. Maj:t ansåg, att man borde afvakta tiden till dess dessa tjänstemän afgått; att hofrätten, när sekreteraren afgick, anmälde förhållandet hos Kongl. Maj:t, som likväl ansåg, att med förändringen borde anstå, till dess att äfven aktuarien afgått från tjänsten; att när aktuarien sedermera 1869 inkommit med afskedsansökning, hofrätten åter ingick till Kongl. Maj:t med skrifvelse, deri anfördes, att tidpunkten nu syntes vara inne att vidtaga den ifrågasatta förändringen, men att det emellertid visat sig, att ett till den grad ökad antal handlingar till hofrätten inkomme, att fara vore, det en person icke medhunnit deras mottagande och antecknande i diarium; och hemställde hofrätten derföre, att försök under någon tid måtte göras med den föreslagna arbetsfördelningen, äfvensom att, enär aktuarien icke utan biträde kunde bestrida alla honom genom förändringen tillkommande göromål, Kongl. Maj:t måtte bevilja 900 R:dr af öfverskottsmedlen å andra hufvudtiteln till skrifbiträde åt aktuarien, hvilken hemställan äfven af Kongl. Maj:t bifölls; samt att, sedan den förändrade anordningen i två år visat sig ändamålsenlig, hofrätten hos Kongl. Maj:t anhållit, att det behöfliga beloppet, 900 R:dr, för framtiden måtte uppföras på hofrättens ordinarie stat.

På grund häraf har nu Kongl. Maj:t framställt proposition i ämnet, och jag må säga, att då denna reform ovilkorligen länder de rättsökande till vinst och dessutom är framkallad af Rikets Ständers år 1858 uttalade önskan, så kan jag icke annat än ogilla, att en sådan begäran, som den Kongl. Maj:ts proposition innehåller, blifvit afstyrkt. Skälet dertill återfinna vi i Utskottets utlåtande; Utskottet föreställer sig att behöfliga arbetskrafter på annat sätt skulle kunna beredas. Detta är en temligen lätt utkastad tanke, som likväl står i sammanhang med reservationen i en efterföljande punkt, der man vill sammanbinda denna fråga, liksom alla frågor om nya anslag till hofrätterna, med den att en förändring skulle göras i hofrätternas arbetssätt, hvilken dessa reservanter anse sig känna vara af behovet högt påkallad och kunna ske. Jag lemnar derhän, huruvida sådant kan ske — för min del vill jag till och med icke bestrida det — men jag får fästa uppmärksamheten derpå, att en sådan reform genomföres icke ögonblickligen, och att de, som under tiden komme att lidå af uppskofvet, blefve de rättsökande.

På grund häraf anhåller jag, att Första Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan i den nu föredragna punkten, ville bifalla hvad Kongl. Maj:t i sin proposition i ämnet föreslagit.

Friherre De Geer: Till största delen förekommen af den föregående talaren, anhåller jag likväl att få tillägga några ord och genom en närmare redogörelse för frågans föregående behandling söka ådagalägga behöfligheten och billigheten af det begärda anslaget.

Under tidernas lopp hade inom de särskilda hofrätterna i riket utbildat sig ett väsendtligt olika arbetssätt. Efter flera fruktlösa försök att åstadkomma likformighet i detta hänseende, tillsattes 1856 en af presidenten och en ledamot från hvarje hofrätt bestående

komité, hvilken fick i uppdrag att utarbeta en gemensam arbetsordning äfvensom förslag till löneroglering för alla hofrätterna. Med undantag af några bestämmelser för Skånska hofrätten, hvilka betingades af det mindre antalet ledamöter i denna hofrätt, lyckades denna komité också att komma öfverens om gemensamma föreskrifter för de tre hofrätterna i alla punkter utom en enda, eller just den om sättet för mottagandet af de handlingar, som till hofrätterna ingifvas. Dermed tillgick förut så, att under det alla handlingar i de andra hofrätterna mottogos af en och samma person, inlemnades de i Svea hofrätt till tre särskilde tjänstemän, allt efter målens beskaffenhet: i brottmål till tjänstgörande fiskalen, i instända och vädjade saker till aktuarien och i öfriga civila ärenden till sekreteraren. Såsom dåvarande president i Göta hofrätt var jag ledamot af denna komité och erinrar mig huru lifligt ledamöterna från Göta hofrätt och Skånska hofrätten önskade, att likformighet äfven i denna punkt måtte åvägbringas och detta i den riktning, att i Svea hofrätt måtte antagas samma arbetsmetod som i de båda andra hofrätterna, icke allenast emedan det ansågs olämpligt att hos parter förutsätta den kännedom om ärendenas art, som var nödvändig för att icke vända sig till orätt person, utan äfven derföre att då en af de tjänstemän, som i Svea hofrätt hade att emottaga handlingar — sekreteraren — hade föredragningskyldighet inför Hofrätten och således under rättegångstimmen vistades på ett rum, dit parter icke hade tillträde, parterna derföre nödgades kalla honom in i ett annat rum, i följd hvaraf sekreteraren måste antingen afbryta sin föredragning, i hvilket fall hofrättens ledamöter finge vänta på honom, eller och låta parterna vänta på sig till dess föredragningen blifvit afslutad, men i detta sednare fall kunde det hända, att fatalietiden emellertid gick till ända. Vid närmare undersökning befanns emellertid besväret med mottagande af ingifna handlingar vara vida mera tidsödande i Svea hofrätt än i de andra hofrätterna, emedan, under det att i de andra hofrätterna nästan alla handlingar inlemnades af s. k. hofrätts-kommissarier, hvilka, noga bekanta med hofrätternas former, ställde sig till efterrättelse allt, hvad som kunde lända Hofrättens tjänstemän till beqvämlighet, och på en gång aflennade alla sina papper fullt ordnade, i Svea hofrätt under hela rättegångstimmen trängdes, kan man gerna säga, en brokig skara af alla slags ombud, af hvilka en stor del saknade all kännedom icke allenast om juridiska former, utan till och med om innehållet af de handlingar de inlemnade, hvarföre de mottagande tjänstemännen ofta endast genom att genomläsa handlingarne kunde vinna nödig vägledning för deras bokföring. Då komiténs ledamöter på grund häraf funno, att samma arbetsmetod i detta fall icke kunde tillämpas i Svea hofrätt som i de andra hofrätterna, utan att personalen ökades, hvilket deremot icke behöfdes, om inlemnandet skedde på det gamla sättet, samt såsom en hufvudsaklig grund, hvarpå komiténs arbete borde byggas, hade blifvit uppståldt, att i Svea hofrätt borde finnas lika många och lika aflönade tjänstemän, så yttrade också komitén i sitt utlåtande till Kongl. Maj:t, att då med afseende derå det detta bestyr med handlingars emottagande inom Svea hofrätt vore

mera tidsödande än i de andra, samt att tjänstemännens göromål endast med den dåvarande fördelningen af göromål kunde fullgöras utan tillökning i personalen, tilltrorde sig komitén icke att deruti tillstyrka någon förändring. Kongl. Maj:t framlade derefter för näst påföljande Riksdag komiterades förslag till löneroglering med några smärre modifikationer och bifogade deras förslag till arbetsordning för att tjena till upplysning. Riksdagen fastställde lönerogleringen; men på samma gång underrättelse derom meddelades, yttrade Rikets Ständer, i skrifvelse den 14 Januari 1858, att "då det utan tvifvel skulle vara fördelaktigare och bekvämligare för allmänheten, om i Svea hofrätt, likasom i de öfriga, alla handlingar, som ingifvas, finge aflemnas till en och samma person, eller ifall sådant icke låter sig verkställa, åtminstone till blott tvänne personer, den ene i civila och den andre i kriminela mål, få Rikets Ständer hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att inom Svea hofrätt måtte tillvägbringas en dylik reglering utaf bestyret med emottagande af handlingar, som dit ingifvas". Kongl. Maj:t fann emellertid, med anledning af det sätt, hvarpå lönerogleringen af Riksdagen blifvit fastställd, detta icke låta sig göra, utan utfärdade arbetsordning i denna punkt i öfverensstämmelse med komiterades förslag; men i sammanhang med arbetsordningens öfverlemnande till Svea hofrätt infortrade Kongl. Maj:t hofrättens utlåtande, huruvida det vore lämpligt och verkställbart, att alla till hofrätten inkommande handlingar med undantag af dem, som aflemnades vid förhör eller upprop, finge emottagas och i diarium antecknas af aktuarien i alla civila mål samt i fiskaliska aktioner, dervid hofrätten jemväl borde yttra sig om och i hvad mån ökad arbetsbiträde för aktuarien af ett sådant stadgande kunde påkallas. Hofrätten svarade derpå, att den icke hade funnit någon synnerlig olägenhet af det sätt, hvarpå handlingar mottoges i hofrätten, men att, om förändring skulle ske, hofrätten ansåge, att aktuarien borde emottaga handlingarne i alla civila mål och sedan för hvarje dag öfverlemnna dem åt sekreteraren, som dock fortfarande borde föra ett diarium, på sätt förut skett. Detta ökade väl aktuariens göromål utan att minska sekreterarens, men det afsedda ändamålet ansågs derigenom skola vinnas. Vid sådant förhållande fann Kongl. Maj:t för närvarande icke skäl att vidtaga någon förändring. Derefter tog hofrätten initiativ i frågan och, sedan såväl förutvarande sekreteraren som aktuarien afgått, ingick 1869 till Kongl. Maj:t med hemställan, att saken skulle ordnas så, att aktuarien mottoge handlingarne i alla civila mål och tjänstgörande fiskalen i brottmål, men hofrätten tillstyrkte förändringen endast på försök och begärde tillika 1,000 R:dr till arbetsbiträden åt aktuarien. Kongl. Maj:t beviljade för 1870 900 R:dr eller det högsta belopp, som utgått till någon af hofrättens amanuenser, och har sedermera på förnyade framställningar beviljat samma belopp för 1871 och 1872, hvilka belopp nu på tredje året uppbäras af en, såsom biträde åt aktuarien särskildt tillsatt, amanuens. Sedan man funnit förändringen i allo lämplig, har Kongl. Maj:t, på hofrättens tillstyrkan, nu begärt, att detta belopp måtte blifva definitivt uppfördt på hofrättens stat, så att arbetsordningen må kunna rättas till öfverensstämmelse med det

nu använda arbetssättet. Detta har af Utskottet blifvit afstyrkt. Utskottet erkänner behovet af ökad arbetsbiträde åt aktuarien, men afstyrker dock beviljandet af det begärda anslaget på tvänne skäl. Det första är "att sådant biträde torde lätteligen kunna nämnde tjänsteman (aktuarien) beredas genom öfverflyttning från annat håll, der göromålen genom samma förändring minskats". Dermed kan Utskottet icke syfta på annat, än att sekreteraren skulle kunna åtnöjas med mindre biträde, sedan han sluppit mottaga handlingar. Detta utgår dock från den förutsättningen, att sekreterarens göromål derigenom förminskats, i samma mån som aktuariens ökats, men detta är icke förhållandet, emedan nu en dubbel bokföring måste ega rum. Sedan de handlingar, som förut mottogos af sekreteraren, af de rättssökande blifvit aflemnade till aktuarien och af denne antecknade i ett af honom fördt diarium, öfverlemnas de till sekreteraren, som inför dem i de särskilda divisionernas rotlar, hvari antecknas alla de åtgärder ett mål under handläggningen i Hofrätten undergår. Från dessa rotlar öfverföras anteckningarne sedermera i aktuariens diarium, på det att allmänheten må af honom kunna erhålla de upplysningar den kan behöfva. Den lindring sekreteraren vunnit består således hufvudsakligen deri, att han sluppit den personliga beröringen med parter äfvensom besväret att utskrifva diariibevis; men för denna minskning i göromålen har han äfven mistat lösen för diariibevisen, hvilken förut af honom uppbars och hvilken sportel beräknades till 1,100 R.dr.

Att sekreteraren fortfarande behöfver de två amanuenser, som äro anställda till hans biträde, torde för öfrigt kunna inses deraf, att han af sin egen lön aflönar den ena med 600 R.dr årligen, emedan statsmedel dertill icke finnas, om än hofrätten tillfälligtvis kunnat gifva något bidrag derutöfver af till hofrättens disposition ställda testamentsmedel, hvilka dock endast få utdelas åt adliga personer. — Sekreteraren i Göta hofrätt har också till sitt biträde två amanuenser, men dessa äro båda aflönade med statsmedel. På grund af allt detta måste det erkännas vara obilligt att vilja fråntaga sekreteraren någon del af det åt honom anslagna biträde.

Utskottets andra skäl är, att "genom vidtagande af ändamålsenlig förenkling i expeditionssättet de till hofrättens disposition ställda arbetskrafter otvifvelaktigt skulle blifva för behovet mer än tillräckliga." Ett skäl i så allmänna ordalag är lika lätt att anföra som svårt att vederlägga. Det är väl möjligt, att Utskottet gjort sig reda för beskaffenheten af en sådan förenkling, men det hade då varit önskligt, att Utskottet också derom gjort någon antydan. Säkert är att ingen har mera intresse af besparing i arbete än hofrättens egna ledamöter, och mångens tankar hafva också varit riktade på detta syftemål, till följd hvaraf äfven åtskilliga förenklingar efter hand kunnat och allt framgent torde komma att vidtagas; men för den, som står utom hofrätten, torde det icke vara så alldeles lätt att bedöma, hvilka svårigheter vid vidtagande af förenklingar i arbetssättet möta inom ett stort kollegialt embetsverk, der ansvaret för hvarje måls behandling är fördeladt på många särskilda personer, och der man måste noga tillse, att man icke genom förenklin-

gen äfventyrar att förlora den noggrannhet och säkerhet i kontrollen, som är nödvändig, då det gäller människors välfärd och egendom. Att det enklaste icke alltid är det bästa bevisas just af den föreslagna förändringen, ty för hofrätten vore det utan tvifvel enklast att slippa dessa 900 R:dr och återgå till det gamla, så att handlingarne inlemnades till den tjensteman, som sedan skall handlägga dem, men för de rättsökande vore detta deremot en stor olägenhet, hvars afhjelpande icke torde för dyrt betalas med 900 R:dr.

Jag får derföre anhålla om afslag å Utskottets hemställan och bifall till hvad Kongl. Maj:t i sin nådiga proposition i detta hänseende föreslagit.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till Utskottets förevarande hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning, hvilken proposition med ja besvarades.

2:dra och 3:dje punkterna.

Biföllos.

4:de punkten.

Utskottets hemställan biföllos; hvarjemte erinrades om iakttagande af Kammarens i afseende å 1:sta punkten fattade beslut.

5:te punkten.

Herr Wallenberg: Det skulle vid detta tillfälle vara af stort allmänt intresse, om någon af regeringens ledamöter behagade låta förnimma, till hvilken omfattning den ifrågavarande lagbyråns verksamhet är ämnad att sträcka sig. I fall meningen är, att alla lagförslag, som redan äro utarbetade, der skola omarbetas, så kan jag för min del icke hoppas att få se något resultat af detta sträfvande för förbättring af våra lagar. Det är med hvarje dag ökad anledning att påminna om den förfärande långsamheten i vår lagskipning, och om äfven den lag, som skall afhjelpa detta, icke kan för närvarande göras helt och hållet fullkomlig, så vore det väl i alla händelser skäl att införa de redan för länge sedan diskuterade förbättringarne, så att man finge se någon tillämpning af dem, innan de kanske måste kastas öfver bord såsom föråldrade. Redan länge har nu häradsrätternas permanens varit ifrågasatt, hvilken fråga egentligen icke är något annat än den om hållandet af ett ökad antal ting, men nu har man under en så lång tid, omkring 60 år, arbetat på densamma och kommer sannolikt ännu länge att så göra, att slutligen, då ett lagförslag blir färdigt att framläggas för Riksdagen, hafva vi kanske redan kommit derhän, att vi icke längre vilja veta af en domstolsform, der endast *en* lagkunnig person finnes, utan hunnit till den åskådning af rättskipningen, att äfven för domstolarne i första instansen den kollegiala formen bör anlitas, särdeles i ett land der särskilda undersökningsdomare helt och hållet saknas.

Det är detta sätt att gå till väga för bristernas afhjelpande, som ingifver bekymmer. Då jag åter talar om bristerna i vår lagskipning, afser jag ingalunda rättsuppfattningen vid våra domstolar utan endast *långsamheten* i rättegångsväsendet. Denna sednare har nu gått så långt, att många exempel finnas på, att en konkurrent kan lägga hinder i vägen för en annan blott genom att stämma honom. Han går visserligen till domstolen med den allra ögonskenligaste öfvertygelse att icke vinna, men dock med visshet om att få lagen till hjälp för att lägga hinder i vägen för en medtäflares fullt lofliga verksamhet. Likaledes kan genom flera exempel styrkas, huru det lyckats en samvetslös borgenär att tvinga andra borgenärer till uppoffringar blott för att få slut på en konkurs. Detta härleder sig alltsammans från den bedröfliga långsamheten i lagskipningen, och följderna deraf skola blifva ännu mera känbara i framtiden, om det skall fortfa ra såsom hittills, att endast lagförslag utarbetas utan att någonsin komma fram på Riksdagens bord. Min mening är emellertid icke att afstyrka bifall till det begärda anslaget, men jag hoppas, att en kommande Riksdag, i händelse icke något lagförslag angående förbättrad rättskipning då blifvit synligt, skall afslå detta anslag till en lagbyrå, som då visat sig vara endast ett nytt arkiv, der lagreformerna skrinläggas.

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets utlåtande i den föredragna punkten.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan bifölls.

6:te punkten.

Herr Wallenberg: Jag lär icke kunna misstänkas för att vilja begära afslag å en anslagsfordran, framställd af Regeringen i syfte att påskynda lagskipningens gång, och det är icke heller för att göra någon framställning i motsatt riktning mot Stats-Utskottets förslag i denna punkt, som jag begärt ordet, utan endast för att få yttre några ord om den tänkvärda företeelsen, att icke mindre än tolf ledamöter af Utskottet reserverat sig mot detta beslut. Personerna äro ungefär desamma, som åstadkommit Stats-Utskottets beslut i *1:sta* punkten af detta utlåtande, och syftmålet är äfven här detsamma som der. Jag är visserligen alldeles öfvertygad om, att man icke kan framtvinga en omfattande reform genom att neka medel till handläggandet af dessa juridiska ärenden, och jag anser det vara en alldeles felaktig uppfattning att tro, att regeringen skulle af en sådan anslagsvägran draga någon annan slutsats än den, att man är nöjd med att låta de rättsökande få vänta och låta allt gå sin gamla skefva gång.

Det gjorde på mig ett smärtsamt intryck, att här skulle behövas en så vidlyftig diskussion af allvarliga män om ett så obetydligt belopp som 900 R:dr. och det må verkligen tillåtas mig det uttrycket, att det är under Riksdagens värdighet att gå in i sådana detaljer som "huru papper skola inlemnas och emottagas i ett embets-

verk". En sådan sak synes mig alltför väl kunna regleras af den verkställande myndigheten, utan att representationen dermed tager någon befattning. Då man dertill får höra en sådan upplysning som att en tjänsteman aflönar en annan för det att han gör statens tjänst! så synes det mig vara klart, att sådana oegentligheter böra undanrödjas, äfven om dertill skulle erfordras ökade anslag.

Jag hoppas och önskar, att vi alla måtte rikta våra sträfvan den på åstadkommandet af förbättringar i lagskipningen, och jag hoppas äfven att det måtte blifva tydligt och klart för hela Riksdagen, att sådant icke kan ske utan penningeupppoffringar, och att den så högst nödvändiga reorganisationen — så vida den icke skall ställas på mansåldrar, eller så att det ena släktet efter det andra skall hinna dö ut före dess förverkligande — oundgängligen fordrar ökade utgifter. Jag är för min del lifligt öfvertygad derom, att ingen utgift i detta hänseende bör anses för dryg, utan att nationen deraf på det hela har en ganska betydlig vinst.

Jag anhåller om bifall till det af Kongl. Maj:t begärda anslaget.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det är icke för att motsätta mig det ifrågavarande anslaget, som jag begärt ordet, utan för att i anledning af några ord, som den siste värde talaren yttrade, få påpeka en annan sida af saken, än den han framhöll, för att derigenom visa, huru en besparing med statens medel må kunna åstadkommas. Talaren yttrade, att det på honom gjort ett så smärtsamt intryck att få höra, att en tjänsteman aflönar en annan för att göra statens tjänst. Ja, om det vore föranledt af brist på tid att sjelf sköta denna tjänst, så vore förhållandet visserligen beklagligt, men om det sker för att sjelf få sköta en eller flera andra tjänster, så förändras saken i mina ögon helt och hållet. Att förhållandet med den tjänsteman, som här är i fråga, är sådant, är en väl känd sak; han innehar nemligen två eller tre aflönade befattningar vid Kongl. Maj:ts hof. Att det måtte sättas en dam emot detta förenande af flera tjänster i de högre graderna är en reform, som Riksdagen synes mig väl berättigad att begära. Statens utgifter blifva aldrig tillräckliga, så länge detta sätt att samla befattningar får fortgå utan gräns; tiden blir ej heller tillräcklig för tjänstemän, och begäret efter ökad aflöning stiger mer och mer. Huruvida det här öfverklagade förhållandet i hofrätterna kan hafva sin grund i någon sådan omständighet är jag icke i tillfälle att upplysa, men man vet att divisionsordförande äro verkställande direktörer i jernvägsbolag och dylikt, och uppenbart är, att sådant icke låter sig göra utan att borttaga tid från statens tjänst; är det till följd af sådana omständigheter, som staten bör göra särskilda tillskott, så blir frågans ställning helt annan än såsom den här framställt. Då vid detta tillfälle Stats-Utskottet icke gjort någon påminnelse i den riktning som af mig blifvit antydd, så kan jag icke framställa något yrkande, men jag tror, att frågan är af den vigt, att den icke bör åtgärdas öfverlemnas.

Herr von Koch: Då jag under förlidet års lagtima riksdag så-

som ordförande i ett Utskott hade tillfälle att handlägga ett ärende angående embetsverkens och administrationens ombildning, och då äfven tog del af den debatt, som rörande denna fråga egt rum i Andra Kammaren, så fick jag då se nästan ordagrannt samma tankar, som uttryckas af reservanterne mot Stats-Utskottets beslut i denna punkt. Detta gifver mig anledning att tro, det meningen icke är att neka ett anslag, som är behöfligt för lagskipningens fortgång för närvarande, utan snarare att tillgripa en utväg för att få en efterlängtd reform genomförd, en utväg som måhända de äldsta af oss påminna sig såsom bruklig under den gamla representationens tid, och som kallades stats-utskottsvägen, hvilken man då understundom trodde sig böra anlita, då man förgäfves försökt den så kallade konstitutionsvägen, och funnit att det på den gick väl långsamt med reformerna. Att det för närvarande verkligen går för långsamt med vissa angelägna reformer, tror jag icke att någon af oss kan neka, och om man kastar ögonen på Justitie-ombudsmannens embetsberättelse, så finner man samma sak der uttryckt. Jag tror att reservationen af de tolf ledamöterna från Andra Kammaren icke har någon annan förklaringsgrund, än att de på detta sätt velat komma fram med en indirekt påstöt om behöfligheten af både våra administrativa verks och våra domstolars reorganisation. Ur denna synpunkt anser jag att saken kan förklaras, och dessutom tror jag icke, att man behöfver dröja med domstolsreformen af någon fruktan, att hvarken denna eller Andra Kammaren skall befinnas ovillig att gifva vår domarekorps tillräckliga löner. Men det är verkligen mycket i vårt domstolsväsen, hvaremot man med skäl kan göra anmärkning, så till exempel emot den här förut omtalade långsamheten i rättegångssättet. Många personer finnas äfven, som stadgat sin öfvertygelse om olämpligheten af vårt sportelsystem, som bland annat har den följden att alla domare i första instansen och en del embetsmän vid länsstyrelserna helt och hållet bero af sportler, som ökas i samma mån som uselhet och nöd tilltager i landet, och minskas på samma gång som det allmänna välståndet växer. Jag vill fråga, om det icke rent af väcker skandal att höra det en landssekreterare på sådana sportler förtjent 30 å 40,000 R:dr under ett enda år. Jag har endast velat nämna detta för att belysa den ifrågavarande reservationen, hvilken dock, enligt hvad jag tror, knappt blifvit afgifven, om man varit öfvertygad om, att den kunde leda till det resultat, att anslaget definitivt skulle vägras. Då jag för min del icke tror, att det är rätt att gå krokvägar till sitt mål, eller att det är lämpligt att medelst anslagsvägran söka framtvunga en reform, så ber jag att få tillstyrka bifall till förevarande punkt.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

7:de punkten.

Bifölls.

Sedan Herr Grefven och talmannen tillkännagifvit, att Herr Statsrådet Bredberg anmält sig nu skola på Kongl. Maj:ts nådiga befallning till Kammaren aflemna åtskilliga Kongl. propositioner, framträdde Herr Statsrådet och öfverlemnade till Herr Grefven och Talmannen Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen, nemligen:

1:o angående försättande på vakans tills vidare af en del utaf båtsmanshållet i Blekinge län och Södra Möre härad af Calmar län;

2:o om anvisande af anslag för Sveriges deltagande i polytekniska utställningen i Moskwa;

3:o i fråga om bergverkstiondens upphörande; samt

4:o angående dels stadgande af förändrade vilkor för tidningars och tidskrifters postbefordran samt dels åtskilliga andra postväsendet rörande frågor.

De Kongl. propositionerna blefvo härefter föredragna och bordlagda.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 14 och 19 dennes bordlagda utlåtande N:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel.

Hans Excellens Grefve von Platen: Då jag nu begärt ordet, torde det finnas naturligt nog, att det icke egentligen kan vara för att försvara de framställningar, som utgått från en högt aktad, allt för tidigt bortgången företrädare, och med afseende å hvilka det torde vara för enhvar klart, att tillfälle ej gifvits för mig att vidtaga några förändringar, äfven om jag trott mig böra göra några sådana. Det är således icke för att försvara det Kongl. förslaget, som jag ämnar yttra mig, utan för att meddela några upplysningar, hvilka Stats-Utskottet, enligt hvad mig synes, ej nog tagit i skärskådande, och hvilka jag vågar hoppas skola finnas sådana, att både Utskottets och denna Kammares ledamöter skola biträda min åsigt rörande detta betänkande.

Mina anmärkningar gälla emellertid icke den fördelning af anslagen, som af Utskottet i öfverensstämmelse med förra Riksdagens beslut blifvit vidtagen, i det att en del af anslagen blifvit uppförda såsom öfvergående utgifter. Mig synes det nemligen icke vara af någon särdeles vigt, huruvida det hela är fördeladt på detta sätt eller ej, såvida man iakttager det efter mitt förmenande riktiga förfarings-sättet, att icke representationen, sedan den först bestämt anslagsbe-
loppen, äfven åtager sig den närmare specificeringen, hvilken i sådant fall möjligen kan komma att verkställas af ledamöter i riksför-
samlingen, som icke äro de mest hemmastadda med förhållandena i andra
länder. Det är dock icke med denna fråga, som jag ämnar besvara
Kammaren, utan jag vill egentligen fästa uppmärksamheten på det

förslag, som är väckt om att afdraga en summa af 3,400 R:dr från anslaget under tredje hufvudtiteln. Vid första ögonkastet synes det vara ganska naturligt att, när man begär öfverflyttandet af en löntagare från en hufvudtitel till en annan, man ock medgifver att det belopp med hvilket hans aflöning utgått, till samma hufvudtitel öfverföres. Att ett sådant förfaringssätt i detta fall icke är så berättigadt, som man först föreställer sig, tror jag mig emellertid om att kunna ådagalägga. J förbigående ber jag äfven att få fästa uppmärksamheten på, att här icke är fråga om endast 3,400 R:dr, utan att på grund af särskilda internationela förhållandena till Norge summan snarare bör heta 4,800 R:dr och således upphör att vara så obetydlig, som man möjligen föreställer sig. Man torde dessutom icke alltid kunna påräkna samma grannligheten från Norges sida, som i ett fall, hvilket händelsevis finnes omtaladt i Kongl. Maj:ts proposition till innevarande Riksdag, nemligen att ett aflöningsbelopp, som förut utgått från ministerstaten, men nu blifvit öfvertaget af norska statsverket, ändock fått på ministerstaten kvarstå. Jag bör äfven tillägga, att det möjligen varit riktigare att föreslå Riksdagen öfverflyttandet af denna summa till fjerde hufvudtiteln i sammanhang med den ifrågavarande militärattachéen, och i stället begära en motsvarande summa såsom fortfarande anslag på tredje hufvudtiteln; men jag har antagit, att en sådan omväg kunde af många synas öfverflödig, och för egen del erkänner jag, att jag icke ansett den af behovet påkallad.

Emellertid tror jag verkligen, att den indragning, som här är i fråga, i mer än ett hänseende skall verka skadligt. Jag anser först, att det icke är, jag vill icke säga fullt *lagligt*, ty derom kunna tankarne vara delade, men åtminstone icke fullt formenligt och ännu mindre vanligt att, sedan hufvudtitelns anslag blifvit bestämdt till en viss summa, Stats-Utskottet föreskrifver, huru densamma skall fördelas. Jag tror likaledes, att det är *obilligt* att genom indragning af det ifrågavarande beloppet lägga hinder i vägen för den förhöjning i aflöningen, som af Kongl. Maj:t blifvit föreslagen för två ministerposter, och jag vågar hemställa till denna Kammare, huruvida icke denna min åsigt är grundad, då jag upplyser, att lönen för ministern i Wien, som år 1828 bestämdes till 8,000 R:dr Hamburger Banko och år 1841 till 7,200 R:dr samma mynt, nu föreslås att utgå med det förstnämnda beloppet eller 8,000 R:dr. Om vi nemligen vädja till vår egen erfarenhet, äfven utan att dertill taga de lokala förhållandena i betraktande, så skola vi utan tvifvel deraf finna, liksom man äfven kan anse det konstateradt af löneförhöjningar, som på annat håll inom vår embetsmannakorps egt rum, att en tillökning som utgör 11 procent af den lön, som bestämdes år 1841, icke uti sig innebär någon orimlighet. Jag tror, att hvar och en af denna Kammares ledamöter skall, om han granskar sin enskilda ekonomi, erkänna, att hans utgifter under den tid, som förflutit efter detta år, ökats med väl 10 å 11 procent, och enhvar, som känner de lokala förhållandena, skall ännu mindre kunna påstå att denna tillökning är för hög. Hvad åter angår den andra ministerposten, för hvilken löneförhöjning är föreslagen, så, då hans aflöning är beräknad att

kunna utgå med 7,200 R:dr Hamburger Banko, torde icke heller detta belopp böra anses för högt tilltaget. *Olämpligt* anser jag det äfven vara, att en diplomatisk beskickning för att kunna existera ovilkorligen måste vara förenad med en konsulsbefattning, och det är icke endast min egen uppfattning jag nu uttalar, utan jag har hört från mer än ett håll och sednast i går framhållas nödvändigheten af att konsuls- och ministerplatser skiljas från hvarandra, derför att det icke gerna är möjligt för *en* person att på tillfredsställande sätt vaka öfver så olika förrättningar. Enda skälet, enligt min uppfattning, hvarföre en sådan förening mellan minister- och konsulsplatser förefinnes, är att det varit nödvändigt för att kunna uppehålla posterna att slå tillsamman dessa löner, hvilka i och för sig sjelfva icke höra ihop. Naturligt är emellertid, att i samma mån man minskar anslagen till diplomaterne, blir det omöjligt att beröfva dem inkomsterna från konsulsfonden och att gå allmänhetens rättvisa önskningsar till mötes att använda dessa medel till upprättandet af nya konsulat. Med afseende å de upplysningar jag nu lemnat har jag trott, att det varit riktigare, att Riksdagen låte den ifrågavarande summan kvarstå på tredje hufvudtiteln.

Den nedsättning man ifrågasatt synes mig för resten icke kunna hvilas på annat än två skäl. Antingen är det nemligen statens knappa tillgångar, som vi tyvärr mången gång med fog hört omtalas, hvilka icke medgifva en sådan utgift, eller ock anser man att medlen förvaltas på mindre lämpligt sätt. Att denna gång tala om statens knappa tillgångar torde vara mindre lämpligt, och hvad åter angår användningssättet, så medgifver jag visserligen, att jag icke har rätt att fordra något förtroendevotum, men jag tycker dock äfven, att ett klander vore ett väl hastigt faldt omdöme efter den korta tid, jag haft tillfälle att visa min förmåga på den plats jag innehar.

Säger man åter, att denna indragning är ovilkorligen nödvändig för att på 4:de hufvudtiteln bereda tillgång till afönande af den ifrågavarande militär-attachéen, så medgifver jag villigt, att denna fråga måste anses långt viktigare än de omständigheter, som af mig blifvit påpekade, men å andra sidan hade jag trott, att statsverkets tillgångar möjligen skulle medgifva så väl det ena som det andra, och det är på grund häraf som jag nu vill anhålla, att Kammaren, med ogillande af Stats-Utskottets förslag, ville bitälla Kongl. Maj:ts proposition, och att således anslagssumman under tredje hufvudtiteln måtte få till oförändradt belopp uppföras.

Grefve af Ugglas: Till en början får jag förklara, att jag fullt instämmer med Hans Exc. Herr Statsministern för utrikes ärendena deri, att Riksdagen icke bör ingå i pröfning af det belopp, som må vara lämplig afönning för hvarje särskild diplomatisk post; men just derför att jag så anser, tror jag, att hvad han här med afseende å behovet framställt icke så alldeles på denna sak inverkar. Ty om äfven så vore, att på ett eller annat ställe afönningen behöfde ökas, är det ju å andra sidan en möjlighet, att Kongl. Maj:t vid pröfning af förhållandena kunde finna, att en minskning på annat håll kunde ega rum. Här är således endast fråga om sjelfva anslagets belopp; fordelningen åter blir Kongl. Maj:ts ensak. Med afseende å detta

belopp och den nedsättning deri Herr Statsministern öfverklagat, yttrar Herr Statsministern, att han icke kunnat finna mer än tvänne skäl, som kunde föranleda till denna åtgärd. Det ena, statens knappa tillgångar, ansåg han, ganska riktigt, icke i närvarande stund böra tillerkännas något afgörande inflytande; det andra, en mindre god förvaltning, ansåg han, äfvenledes med rätta, icke böra framhållas emot honom, då han så nyligen tillträdt sitt embete. Långt ifrån att något sådant skäl som det sista föranledt Utskottets enhälliga beslut, var det tvärtom den förtröstan, man hemtade ur ett yttrande af Hans Excellens till statsrådsprotokollet — ur hvilket nemligen framskyntade en möjlighet att han ernade i afseende å anslagets fördelning förfara något annorlunda än förut — som förmädde Utskottet att icke allvarsammare än eljest skulle skett fasthålla vid föregående Riksdags beslut. Verkliga skälet till Utskottets beslut — åtminstone hvad mig och öfriga ledamöter af denna Kammare angår — har emellertid just varit vigten af att Riksdagen vidblefve sin förut uttalade mening. Såsom I, mine Herrar, torde erinra Eder, gillade jag icke förra Riksdagens beslut i frågan, och jag bestred en förändring, sedan två år förut en reglering skett genom öfverenskommelse mellan Riksdagen och Kongl. Maj:t. Jag böjer mig dock för detsamma, och för att åt detsamma vindicera gallande kraft, måste jag nu yrka bifall till Utskottets hemställan. Härvid kan göras det inkast — och måhända ämnar Herr Statsministern göra det, då jag nu hörde honom ånyo begära ordet — att vid 1868 års Riksdag fattades ungefär samma beslut, som 1871, men att man 1869 frångick 1868 års beslut. Förhållandet är dock ganska olika, ty 1869 framlade dåvarande statsministern för utrikes ärendena en ganska fullständig utredning af ämnet, deri ådagalades, att felaktigheter egt rum i den af 1868 års Riksdag uppgjorda normalstat, och, på grund af denna utredning, fann Riksdagen sig föranlåten att rätta föregående årets beslut. Men hvilka skäl kan väl nu den, som önskar att vi skola öfvergifva 1871 års beslut, hemta ur statsrådsprotokollet? I det Kongl. Maj:ts proposition bilagda ministeriela protokoll af den 18 Augusti 1871, för såvidt det kommit till Riksdagens kännedom, (der finnas nemligen transsumtionstecken), träffar man snart sagdt icke annat, än ett enkelt: non possumus. Detta må nu gälla för Herr Statsministerns uppfattning af behöfvat, men icke kan det anses såsom ett skäl för Riksdagen att frångå ett fattadt beslut. Der-till kommer, att man af de fåtaliga framställningar, som förekomma i statsrådsprotokollet, finner att den numera bortgångne Utrikes-ministern icke varit fullt bestämd i sin uppfattning huru medlen skulle användas. Jemför man nemligen hans yttranden i förevarande statsrådsprotokoll med dem, som innehållas i det protokoll, som är bifogadt Kongl. Maj:ts proposition vid 1871 års riksdag, inhemtar man, att när, enligt sistnämnda protokoll, en besparing skulle kunna ske med afseende å ministerlönen i Wien, ansåg han åter nu detta hafva varit ett fel, och att lönen tvärtom borde höjas. På samma sätt på-yrkade han ifrigt, 1871, att i Köpenhamn skulle från den 1 Januari 1872 finnas en aflönad attaché, men ansåg redan i Augusti 1871, att posten skulle kunna från och med 1873 indragas. Då det nu hvar-

ken gifvits bindande skäl att frångå förra Riksdagens beslut, och icke heller angifvits någon ledande tanke, som skulle kunna betinga en förökning i anslaget, torde väl Stats-Utskottet få anses hafva saknat anledning att göra en rubbning, och detta så mycket mera som nuvarande Utrikes-ministern i statsrådsprotokollet för den 21 sistlidne December antydt, att man till nästa riksdag lär kunna förvänta förslag till förändring i den nuvarande regleringen.

Då nu, såsom jag tror mig haft äran visa, Stats-Utskottet saknat anledning frångå det beslut, som föregående Riksdag fattat, torde uppenbart vara, att Utskottet måst minska anslaget å utgiftsstaten med det belopp, 3,400 R:dr, som förut derifrån utgått till aflöning åt en militär-attaché i Paris. I annat fall hade ju Riksdagen frångått sitt förra beslut, när nämnda medel kommit att utgöra en förhöjning i anslaget för diplomatiska utgifter, sedan beloppet, på sätt Kongl. Maj:t äskat, öfverförts från tredje till fjerde hufvudtiteln.

På grund af dessa skäl, som varit ledande för Utskottet och hvilka jag för min del äfven biträdt, måste jag yrka bifall till Utskottets hemställan.

Hans Excellens Herr Grefve von Platen: Jemte det jag med anledning af den föregående värde talarens anförande får upplysa, att den af honom påpekade transsumeringen i statsrådsprotokollet endast och allenast afsett norska regeringens i ämnet afgifna utlåtande, får jag tillika, då en af mig i statsrådsprotokollet uttalad tanke ådragit sig hans uppmärksamhet, förklara, att densamma naturligtvis stått i nära samband med Kongl. Maj:ts proposition i fråga om beloppen som äskades, samt att, ehuru jag hoppas att, om jag fortfarande kommer att bibehålla den mig anförtrödda platsen, det skall lyckas mig att åstadkomma någon förändring till det allmännas fromma, jag dock måste anse att, sedan den grund, hvarpå jag bygt den antydda tanken, blifvit borttagen, densamma icke får tolkas lika bestämd, som då jag hade nämnda grund att bygga på.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då Stats-Utskottet i dess förvarande utlåtande redan tagit på hand, att den så kallade militär-attachéen skulle öfverflyttas från tredje till fjerde hufvudtiteln, lär väl ringa utsigt förefinnas, att det skulle lyckas att vinna uppmärksamhet för en motsatt åsigt; men jag får dock till protokollet erinra, att så länge aflöningen till den ifrågavarande attachéen utgick från 3:dje hufvudtiteln, stod det Kongl. Maj:t öppet att till denna befattning utvälja antingen svensk eller norsk man. Genom öfverföringen försvinner denna frihet, ty sedan aflöningen utgår från 4:de hufvudtiteln, måste densamma uppbåras af en svensk, och det kunde således komma att inträffa, att på samma plats underhöles en svensk och en norsk militär-attaché. Mig företaller det temligen påtagligt, att upplysning rörande den militära utvecklingen i främmande länder med lika säkerhet kan inhämtas af den på platsen anställda personen, vare sig han är svensk eller norrmän, och att det härvid hufvudsakligen ankommer derpå, huruvida personen besitter de kvalifikationer,

lifikationer, som kunna göra honom för båda rikena gagnelig. — Att Sverige äfven här ensamt skall åtaga sig bördan för båda rikena, är en fortsättning af den riktning, som förut gjort sig gällande. För min del kan jag dock icke gilla detta, och jag tror, att det varit bättre om anslaget fortfarande fått qvarstå på 3:dje hufvudtiteln. Ur denna synpunkt vore jag således benägen att, i likhet med Herr Statsministern för utrikes ärenden, yrka att anslaget å denna hufvudtitel måtte utgå oförändradt; men då Stats-Utskottet redan tagit på hand hvad Kongl. Maj:t med afseende å öfverflyttningen föreslagit, kan jag icke hoppas att vinna framgång för ett motsatt yrkande, då jag ju tillhör det civila facket och derföre kunde äfventyra, såsom det förut en gång händt, att blifva förklarad inkompetent i fråga om militära anordningar.

Grefve af Ugglas: Med anledning af den siste värde talarens yttrande, torde jag få upplysa, att frågan om öfverflyttningen af militärattachéen från tredje till fjerde hufvudtiteln varit föremål för en ganska allvarsam öfverläggning inom Utskottet, samt att dervid framhållits, hurusom till följd af öfverflyttningen Sverige ensamt komme att bära utgiften för denne attaché, hvars verksamhet dock naturligtvis borde vara af lika vikt för båda rikena, äfvensom det ifrågasattes, om icke lämpligt vore att stundom till befattningen användes en Norrman och huruvida icke hinder häremot mötte i den omständighet, att anslaget utginge från fjerde hufvudtiteln. Beträffande utgiften, omfattade man den åsigt, att det ringa bidrag, som kunde förväntas från Norge — omkring 1,400 R:dr — icke vore af den vikt, att man för detsamma borde vidtaga en förändring i Kongl. Maj:ts förslag, och med afseende å den andra betänkligheten uttalades den uppfattning, att, om Kongl. Maj:t funne lämpligare att anställa en Norrman, funnes härför icke bestämdt hinder, till följd af grundlagens stadgande om Konungens rätt att uti militära embeten nyttja utländska män.

Jag får i öfrigt fästa uppmärksamheten derpå, att den siste värde talaren missuppfattat Herr Statsministerns för utrikes ärendena mening. Ty äfven om de ifrågakomma 3,400 R:dr skulle qvarstå i tredje hufvudtiteln, vore det icke Herr Statsministerns åsigt att dermed skulle aflönas en militär-attaché, utan nämnda belopp skulle användas till andra poster, och resultatet blefve kanske det, att militär-attachéen för året helt enkelt indroges.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats, dels att Utskottets förevarande hemställan skulle oförändrad bifallas, dels ock af Hans Excellens Herr Grefve von Platen, att samma hemställan måtte bifallas med följande förändrade lydelse: "att Riksdagen, med bifall i öfrigt till Kongl. Maj:ts i afseende å regleringen af utgifterna under Riksstatens tredje hufvudtitel framställda förslag, må såsom anslag för ministerstaten uppföra endast ett belopp af 300.000 R:dr och såsom "tillfälligt anslag till öfvergående utgifter" upptaga 40.800 R:dr."

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan oförändrad, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på bifall till samma hemställan med den af Hans Excellens Herr Grefve von Platen föreslagna ändring, då svaren likaledes utföllö med många så väl ja som nej; Och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Grefve af Ugglas begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i Utlåtandet N:o 7, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifaller Kammaren ifrågavarande hemställan med den förändring, att summan 37,400 R:dr förhöjes till 40,800 R:dr, samt att den sista meningen, från och med orden *utgörande återstoden*, uteslutes.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 52.

Nej — 46.

Efter ånyo skedd föredragning af Konstitutions-Utskottets den 17 och 19 dennes bordlagda Memorial, N:o 1, med förslag till ändring i 29 § Regeringsformen, antog Kammaren samma förslag att hvilatill vidare grundlagsenlig behandling.

Föredrogs ånyo och bifölls Konstitutions-Utskottets den 17 och 19 dennes bordlagda Utlåtande N:o 2, i anledning af väckt motion om ändring i 23 § Riksdags-ordningen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 17 och 19 dennes bordlagda Betänkande N:o 14, i fråga om utfärdandet af statsobligationer, forskrifna med lägre ränta än 5 procent.

1:sta punkten.

Grefve Hamilton, Henning: Då de obligationer, som äro utgifna för 1870 års lån och löpa med 5 procents ränta, kunna säljas

till ett pris öfver pari, är det ganska klart, att man funnit sig föranlåten, att tänka på upplägandet af ett lån med lägre ränta än fem procent, och jag tror, att det är så mycket nödvändigare, som vi nalkas den tid, då obligationerna måste utlottas, om de icke kunna köpas till pari, hvarföre de icke länge kunna hålla sig i nu gällande pris. Det vore otvifvelaktigt en förlust för staten, att, om räntan håller sig så låg som nu, eller går lägre, icke kunna låna penningar mot obligationer, förskrifna med lägre ränta än fem procent, då femprocentsobligationerna till följd af gifna förhållanden icke kunna stiga i samma mån som den allmänna räntan faller. Det är således icke mot den sak Stats-Utskottet här föreslagit, som jag har något att anmärka, men jag har ansett mig böra på förhand söka vederlägga en mening, som jag väl icke förmodar vara rådande inom denna Kammare, men som likväl hos den stora allmänheten är mycket spridd, nemligen att man såsom regel lånar penningar billigare emot obligationer med 4 procent ränta, än mot 5-procents-obligationer. Förhållandet är nemligen i allmänhet alldeles motsatt. Fem-procents-obligationerna äro åtminstone hos oss och äfven på de platser, med hvilka vi hafva någon väsentlig beröring, så mycket begärligare än 4 procent, att den, som köper en 4-procents-obligation efter nu noterad kurs, i sjelfva verket har en högre ränta på sina penningar, än om han köper en 5-procents-obligation. Af ett utdrag ur de sista kursnoteringarne, som jag erhållit, framgår det resultat, att 1858 års statslån å 4½ procent nu gifver 5 procent, då man köper obligationerna efter 95, samt att 1860 års jernvägslån å 4½ procent och 1861 års lån likaledes gifva 5 procent; men att 1864 års lån gifver 5½ procent efter det noterade priset 89 procent, hvaremot af de följande länen, som löpa med 5 procent finnes intet, som gifver mer än 5 procent, men de flesta något derunder, såsom t. ex. 1866 års obligationer hvilka äro noterade till 101½ och 1868 års, noterade till 101—103. Hvad åter beträffar 4-procents-obligationerna, nemligen de, som äro utgifna för hypoteksföreningarnes och bruksegarnes hypotekskassas lån, visar sig det förhållande, att bruksegarnes hypotekskassas obligationer efter det noterade priset af 97 gifva 5,44 procent, Smålands hypoteksförenings 5,45 procent, Örebro hypoteksförenings 5,34 o. s. v., så att den, som köper 4-procents-obligationer efter nu noterad kurs, har högre ränta än den som köper 5-procents. Detta visar, att, så länge allmänna räntan är fem procent eller mycket nära derintill, det icke för ögonblicket är någon fördel att utgifva obligationer med 4-procents ränta, emedan den effektiva ränta man å dessa får betala är större. Jag har gjort denna anmärkning, dels emedan allmänheten föreställer sig att staten lånar billigare på 4-procent- än 5-procents-obligationer och dels derföre att en kommande Riksdag icke måtte kunna förbrå blifvande fullmäktige i Riksgälds-kontoret, om lånet, då det upptages mot de obligationer, hvilka utgifvande sannolikt nu beslutas, skulle blifva dyrare än det hittills varit. Mot det af Utskottet framställda förslag, har jag för öfrigt blott den anmärkning att göra, att jag är tveksam, om det är rätt att Riksdagen besluter, att dessa obligationer skola amorteras genom utlottning. Det är väl sannt, att, om vi taga ett 4-procentslån, så kan köparen, om det amorteras

genom utlottning på fyratio år, för obligationen gifva 86,69, men om lånet amorteras genom uppköp blott 82,84; men från låntagarens sida har uppköpsmetoden den bestämda fördel att han, om räntan håller sig lika eller stiger, undgår all kapitalrabatt, och i allmänhet har i sin hand att göra det, om han kan begagna goda konjunkturen för verkställande af sina uppköp. Det är ytterligare en omständighet, på hvilken jag ber få fästa Kammarens uppmärksamhet. Det har icke obetydligt bidragit till ställningen af våra obligationer inom landet, att räntekupongerna kunna användas i allmänna uppbörderna. Denna omständighet har gifvit åt våra obligationer en stor begärighet, emedan jordbrukare, som i Februari månad hafva stora utgifter för kronoutskylder m. m., kunna såsom betalningsmedel använda räntekuponger, som icke förfalla förrän i Mars. Detta låter sig göra i det fall, att amorteringen sker genom uppköp, men icke lika lätt, då den sker genom utlottning, ty det är alldeles omöjligt för kronofogdarne, att hafva utlottningslistor till hands, och för hvarje skattskyldig person tillse, om den kupong denne vill använda såsom betalningsmedel, tillhör en förfallen obligation eller icke.

Jag vill icke sätta i fråga, att Kammaren skulle så till vida ändra Stats-Utskottets förslag, att den bestämdt förklarar, att amortering skall ske genom uppköp i stället för utlottning, men jag hemställer, huruvida icke Kammaren skulle vilja ur 1:sta punkten borttaga orden "efter hvarje år verkställd utlottning", på det att det må stå fullmäktige fritt att, vid lånets uppläggning, taga i öfvervägande alla de förhållanden, som kunna ega sammanhang med frågan.

Herr Wallenberg: Den förste ärade talaren har behagat yttra, att det vore ett allmänt föreställningssätt att 4-procents-obligationer skulle betinga ett jmförelsevis högre pris, och han försökte visa origtigheten af denna uppfattning. Dervid begings dock några förbiseenden, som jag måste anmärka. Han talade om, att 1868 års obligationer noterats till 103; men jag får tillägga att denna notering är gjord i England, der noteringen inbegriper räntekupongen och således under halfva året vecka efter vecka stiger så mycket som den upplupna räntan utgör, äfven om obligationens pris, enligt vårt sätt att notera med räntegodtgörelse, är *fast*. Detta får man icke förbise, om man vill söka rätta noteringen. Det är en egendomlig händelse, som gör att jag tror mig kunna upplysa hvarföre detta besynnerliga sätt att notera existerar i England. Det säges nemligen, att de, som hafva anförtrodda medel om hand, behöfva icke redovisa för på obligationen upplupna räntan och derföre köpa de helst obligationer med kuponger, som snart förfalla till betalning, afklippa kupongen, stoppa den i egen ficka och redovisa endast för obligationen.

Det är ytterligare en faktor, som den ärade talaren utlemnade, men som måste tagas med i räkningen, när man påpekar höga noteringar, nemligen obligationens gångbarhet. När ett obligationslån är i marknaden och är eftersökt, såsom Riksgälds-kontorets 5-procents hafva varit, så verkar denna omständighet så mycket, att man icke kan jmföra ett dylikt lån med sådana, som längesedan äro ur

marknaden och endast undantagsvis utbjudas. Den effektiva ränta, dessa gifva, kan väl en eller annan gång vara högre än den man erhåller af ett lån, som är i marknaden, men genom att köpa af detta sednare har man dock en väsentlig fördel, nemligen att *säljbarheten* af en sådan obligation är mycket större.

De af samme talare anställda jemförelser torde böra mottagas med en viss varsamhet. Min öfvertygelse är, att Riksgälds-kontoret bör sätta en låg räntefot, för att man skall kunna undvika ett sådant abnormt förhållande, som nu eger rum, att nemligen noteringen för ett lån, som är staldt på amortering, kan stiga öfver pari innan lånet blifvit slutsäldt. Jag förutsade vid 1870 års riksdag att så skulle inträffa, i fall man satte räntefoten så högt som *fem* procent. Man får aldrig något rätt begrepp om penningekapitals efterfrågan, såvida man icke sätter en så låg ränta, att det kan uppstå en skala, på hvilken noteringen åtminstone har rum att stiga utan att genast uppnå hundra. Det är derföre med glädje jag ser, att Stats-Ütskottet nu, i motsats till hvad som var förhållandet 1870, kommit att stanna vid en låg räntefot.

Det bör ej förglömmas huru den höga räntefoten, oaktadt mitt och andras bestridande, tillkom vid 1870 års riksdag. Det var Friherre von Essen som framställde det *tillägg*, hvilket af Kammararen antogs, att *af de upplånta medlen de enskilda jernvägarne skulle erhålla understöd*. Detta gjorde, att det olämpliga förslaget antogs, och hade obligationsräntan blifvit föreslagen till 6 procent, så hade sannolikt Riksdagen icke desto mindre gillat detsamma. Lyckligtvis skedde ej någon större skada, än att Riksgälds-kontoret gjort mindre fördelaktig affär, än om obligationsräntan blifvit satt lägre; men en annan skada, hvilken jag nu vill påpeka, tillfogades staten derigenom, att Riksdagen år 1870 icke beslöt sig för *ouppsägbara obligationer*. Det lärer väl icke kunna bestridas, att, om ett sådant beslut då fattats, Riksgälds-kontoret icke allenast erhållit lån på billigare villkor, utan äfven kunnat inköpa och döda äldre obligationer, och begynna en konvertering till *ett enda lånesätt*. Det kommer alltid att menligt inverka på statens kredit, att vi hafva så många lån. Vi hafva nemligen tio olika lånesätt för 115 millioner R:dr. Om vi kunde komma derhän att konvertera alla dessa lån i ett enda, så skulle blott den omständigheten, att det vore Svenska statens *enda* lån, och att staten icke konkurrerade med sig sjelf, höja priset. Det är för detta syfte jag redan vid föregående riksdagar och äfven vid denna väckt förslag om utfärdande af *ouppsägbara obligationer*, och det är väl i den riktningen vi en gång böra komma att gå. Märkligt är, att redan för 12 à 15 år sedan höjdes rop på införande af ett *fonds-system*. Jag tillät mig då erinra, att det var för tidigt att tänka på något dylikt, enär vi först måste ordna vår depositionsrörelse så, att besparingar kunna fruktbargöras och en större kapitalbildning kunna ske, och dymedelst ett *underlag* för ett *fonds-system* erhållas. Sedan man nu fått hvad man kan kalla ett underlag, icke allenast genom depositionsrörelsens ordnande, utan jemväl genom lyckliga ekonomiska förhållanden, så vill man icke vidare höra talas om något *fonds-system*, utan man lånar plockvis på samma sätt som förut.

Detta är verkligen förvånande, och mig synes att det borde vara föremål för sträfvan för mäktigare personer än en enda medlem af en kammare, att *en gång få svenska statens skuldsystem ordnad*. Man invänder deremot, att man icke vill hafva det så ordnad, på det att man en gång måtte få slut på statsskulden; men det ligger väl icke i det af mig föreslagna lånesätt något hinder för att göra slut på statsskulden, ty man kan ju inköpa alla ouppsägbara obligationer, om man dertill har tillgång, och om dervid skulle inträffa, att någon enda obligation komme att längre än de andra qvarstanna i någon mild stiftelses kassaskrin, så vore väl dermed ingen olycka skedd. Jag tror likväl icke, att den närvarande eller nästkommande generationen skall få se något slut på svenska statsskulden. Det vore väl just icke heller att önska, ty det skulle bevisa, antingen att all verksamhet vore förlamad, eller att statens kredit vore så förstörd, att man icke vågade för något stort nationellt företag beträda lånevägen. I afseende å den af den förra talaren vidrörda frågan om *amortering genom utlottning*, ber jag att få nämna, att man i allmänhet är mera benägen att förskaffa sig obligationer, som icke äro ställda på utlottning, och detta af det enkla skäl att allmänheten vill vara befriad från tidningsläsande och från att råka ut för kuponger, som icke infrias, emedan de tillhöra en obligation, som är utlottad och förfallen till betalning sex månader förut. Allmänheten gifver också företräde åt *bankdepositionsberisen*, emedan de icke uppsägas genom tidningarne, och man sålunda icke riskerar att bliwa af med någon ränta.

Jag ber nu att få komma till det behandlingssätt, som Stats-Utskottet behagat egna min vördsamma motion om utfärdande af *ouppsägbara obligationer, lydande å caroliner*. Utskottet yttrar helt knapphändigt, "att, enär svenska myntfoten grundar sig på silfver, utställandet af statsobligationer, förskripta i caroliner, icke bör ifrågakomma." Stats-Utskottet åberopar sitt eget yttrande från 1871, men Utskottet har deremot icke haft den godheten, att vederlägga hvad Stats-Utskottet år 1870 yttrade om samma motion, nemligen, "att det af Herr Wallenberg framställda förslag syntes vara förtjent af uppmärksamhet". Stats-Utskottet utgöres likväl nu af i det närmaste samma medlemmar som då, så att de förändrade förhållandena hafva väl andra orsaker, och såsom en sådan anför man oviljan emot carolinerna. Om man lyckats tillskapa en obenägenhet mot carolinerna, så går det ju an att utfärda ouppsägbara obligationer i något annat guldmynt, och jag skulle icke motsatt mig om Stats-Utskottet föreslagit, att obligationerna blifvit ställda i pund sterling, eller det nya tyska guldmyntet, som kommit på modet. Anledningen hvarföre jag ställt dem å caroliner, var endast för att beteckna en *till viss mån bestämmd quantitet guld*. Jag vet, att man i andra länder numera upptager sina lån i guld, emedan man emotser, att guldmynt får ett stadigare värde och att dertill lånesätt tillskyndar större fördelar åt låntagaren än en upplåning i silfver. Vi äro de enda, som under år 1872 vilja upplägga ett amorteringslån i silfver eller papper. Jag inser icke hvarföre, då våra penningförhållanden äro så lyckliga, man icke skall ordna så, att långifvare erhålla statsobligationer.

som äro fria från all tvetydighet, och från de häftiga prisvexlingar, som oemotsägligen komma att inträffa med silfver. Alla, som tänkt sig in i denna fråga, äro ense derom, att prisförhållandena på silfver komma att i en snar framtid variera på ett hittills oerhördt sätt. Det är illa, att man förbiser denna omständighet, och det hjälper icke att man, såsom Stats-Utskottet säger, icke vill låna i guld därför att vi ännu icke bestämt oss för öfvergång till ett guldmynts-system; ty detta är icke annat än ett talesätt. Vi hafva förut upplånat i guld, ty vi hafva utelöpande statsobligationer å pund sterling. Det är för resten icke någon absolut nödvändighet, att obligationerna ställas i ett mynt, som är gängbart i daglig handel, utan hufvudsaken är, att det blir ett värdepapper af den beskaffenhet, att obligationsinnehafvaren vet hvad han verkligen eger. Men huru skola vi komma ur denna dilemma? Stats-Utskottet säger — och många tänka på samma sätt — att "när vi fått en myntfot grundad på guld, då skola vi utfärda obligationer i guld"; men när man talar om myntreformen, förklarar man att det icke är någon brådska dermed. Låt oss se hur man förfarit med *myntreformen* och huru långt man kommit dermed. Myntkomitéen afgaf sitt betänkande i Augusti 1870. Utredningen var förträfflig. Finansministern lät det länge ligga. Slutligen sporde han genom cirkulär de enskilda bankerna "om de ville under oktrojtiden åtaga sig att inlösa sina sedlar med klingande mynt;" och derpå hafva sexton banker svarat obetingadt ja och sex mycket undvikande, att de ville göra detta, *när ändring i 72 § Regeringsformen egt rum*. Det var ett slipadt svar på en naiv och flärdfri fråga, ty icke kommer det att bero på bankstyrelserna, att, *sedan* riksbankssedlarnes tvångskurs upphört, vägra infria sina egna sedlar med mynt, om så påfordrades. De enskilda bankerna äro beroende af sin kredit, och det går inte för sex banker att vägra infria sina sedlar på lika sätt som sexton banker redan nu ansett vara *hvarje sedelutgifvande banks pligt*.

Vi erhöilo vidare en Kongl. proposition om ändring i 72 § Regeringsformen. Denna afslogs af Andra Kammaren, och ehuru det är att hoppas, att den kommer att förnyas, kan ingen dödlig förutse när den skall gå igenom. Men derunder gå händelserna sin jemna gång och vi stå på samma ställe. Om man nu icke vill bifalla min motion om införandet af guldfrancsystemet, så borde man väl arbeta på något annat mynts-system, grundadt på guld; och jag förklarar, om man icke har något annat emot mitt förslag, än att obligationerna lyda å caroliner, att jag ville understödja Stats-Utskottet, om det beslöte sig för att utställa obligationerna i tyskt guldmynt, emedan jag är öfvertygad, att statsobligationens lydelse icke kan utöfva något bestämmande inflytande på myntreformen. Det är beklagligt att ingenting nu göres för ordnandet af ett svenskt fondsystem; ty medan vi vänta på guldmynts-systemets införande, hinna de goda konjunkturerna att förändra sig, så att, när vi en gång blifva färdiga för ett ändamålsenligt upplåningssätt, *då* är den briljanta lånetiden förbi.

Jag påyrkade redan 1870 både i Stats-Utskottet och i Kammarren, att vi icke borde försumma tiden; sedan dess hafva vi haft två

gynnsamma år, och jag påstår, att ännu finnes tillfälle att ordna dessa förhållanden på ett tillfredsställande sätt; men det kan hända, att i denna fråga, som i så många andra, kommer att ljuda det olycksaliga ropet: *för sent!*

Jag hemställer till Herr Talmannen om en återremiss i den syftning, att det af mig föreslagna lånesätt skall såsom alternativ intagas i en paragraf af Riksgälds-kontorets reglemente. Förr i världen lemnade man åt Riksgälds-kontoret att bestämma lånesättet, och Riksgälds-kontoret öfverlemnade åt långifvarne att bestämma formen, myntslaget, räntefoten m. m. Den enda öfverenskommelse som Riksgälds-kontoret bestämde, var, huru stor *annuitet* och under huru många *annuiteter* skulle till långifvarnes rättssinnehafvare utbetalas. Nu är man mera fallen att låta stora församlingar regera, och öfverlemnar derföre icke gerna någon bestämmande rätt åt delegationer; och derföre tycker jag att man kunde låta mitt förslag qvarstå såsom ett alternativ, hvaraf följden ju endast blifve, att, om Riksgälds-fullmäktige ej begagnade sig af detsamma, det blifve en *deconfiture* för motionären.

Jag anhåller om återremiss.

Friherre Stjernblad: Det nu föreliggande betänkandets *grundtanke*, hvilken innebär, att de närvarande finansiella förhållandena fordra en nedsättning i den räntefot, som för 1870 års statslån beständes, och att för åstadkommande häraf ett nytt lån måste uppläggas, har ej blifvit af någon af de föregående talarne klandrad. Nödvändigheten af en sådan åtgärds vidtagande torde väl ock vara höjd öfver allt tvifvel!

Den förste talaren förutskickade en anmärkning, som afsåg, visserligen icke så mycket att verka till åstadkommande af en förhöjning i den räntefot, hvilken af Utskottet blifvit föreslagen, utan som fastmera hade till syftemål att påvisa det mindre fördelaktiga förhållande, som, enligt hans förmenande, af räntefotens bestämmande till endast 4 procent skulle för staten uppkomma och såmedelst frän-säga Fullmäktige i Riksgälds-kontoret allt ansvar för hvad de, oakadt den bästa vilja, ej kunde genom blifvande beslut förekomma. Han nämnde i detta afseende, att erfarenheten ådagalade, att obligationer med *lägre* räntefot i allmänhet visade sig vara mera betungande för den, som upptager lån, eller här staten, än obligationer med *högre* räntefot. Jag tror dock icke att detta kan anses vara ett konstateradt förhållande, och så länge båda slagen af obligationer hålla sig under parikurs, så finnes för ett sådant påstående icke heller någon antaglig grund, så vida de beviljade kapitalrabatterna stå till hvarandra i ett riktigt förhållande. Till stöd för sin åsigt påvisade talaren åtskilliga noteringar ur en kurslista på Londons börs. Jag kan påvisa en annan kurslista, från en börs, som är oss närmare, och som äfvenledes är en börs af ganska stor betydighet, nemligen Köpenhamns. Der finna vi ett motsatt förhållande ega rum. Vi se nemligen 5-procent-obligationerna noterade till 101 $\frac{1}{2}$ och 4-procent-obligationerna i olika priser ända till 98. Jag upprepar

emellertid, att till dess parikurs är uppnådd, kan det ena påståendet vara lika godt som det andra.

Den andra anmärkningen, samme talare framställde emot det föreliggande förslaget, rörde *amorteringssättet*. Jag ber dervid få nämna, att Stats-Utskottet först efter det noggrannaste öfvervägande kommit till den åsigten, att amorteringen å detta lån borde ske genom utlottning. När frågan om uppläggande af ett statslån är före, har man, i fråga om dess återbetalande, att välja mellan två olika utvägar. Den första att bestämma sig för ett ouppsägbart lån utan en viss och en gång för alla bestämd årlig amortering och der återbetalningen måste ske genom uppköp. Den andra, och som företrädesvis torde vara lämplig, då man, såsom i vårt land, upptager statslån för bestämda produktiva arbeten, hvilka man önskar fullborda inom en viss gifven tid, är upplåning *mot viss årlig amortering* eller så kallade amorteringslån. Denna amortering kan nu verkställas på två sätt, antingen medelst *uppköp* eller genom *utlottning*. Hvilket af dessa båda sätt skulle vara det lämpligaste för oss, har, såsom jag redan tagit mig friheten nämna, varit föremål för en omsorgsfull pröfning i Utskottet. Man kunde visserligen hafva, såsom den ifrågavarande talaren antydde, lemnat valet mellan dessa alternativa sätt för amorteringens verkställande fritt till fullmäktiges eget bedömande. Men då man inom Utskottet kommit till en bestämd åsigt i detta afseende och föregående erfarenhet gifvit vid handen, att Fullmäktiges beslut, detta må nu hafva fallit ut i ena eller andra riktningen. Möjligen skulle kunnat blifva underkastadt klander, så ansåg Utskottet lämpligare, att Riksdagen själf påtog sig ansvaret och ej lade det på en annan. För min del var jag särskildt angelägen, att ett *bestämt* amorteringssätt måtte angifvas, på det ej -- hvilket kunde ligga ganska nära -- måtte ifrågakomma, att nyttja ett kombineradt amorteringssätt, af både uppköp och utlottning. Jag vill erkänna, att ett sådant system *kan* med fördel användas, men *bör* det endast då, när obligationerna kunna säljas till ett pris, som ligger nära parikursen.

Då det första, man har att tillse vid ett statslåns uppläggande är att så ställa till att det förefinnande behofvet med säkerhet och inom gifven tid blir fylldt, så torde man böra söka göra obligationerna så begärliga för allmänheten som möjligt. Här till ertordras äfven, att dessa värdepapper ej erhålla en form, vid hvilken allmänheten är ovan, och så torde förhållandet kunna sägas vara beträffande obligationer, som amorteras genom uppköp, ty vi hafva i vårt land angående dem en ytterst ringa erfarenhet. Med undantag af 1861 års statslån, som var helt litet, på omkring 2 å 3 millioner och engelska lånet 1868, äro alla öfriga lån såväl statens som hypoteksbankens och hypoteksföreningarnes, hvilka upptagits mot obligationer, såväl i Tyskland som inom landet, amorteringslån genom utlottning. När man dertill lägger, att staten ej så helt och hållet har fria händer, utan står omgifven af andra lånesökande, såsom allmänna hypoteksbanken och flera bolag och korporationer, som uppträda på penningemarknaden, alla med utlottningslån, vore det måhända väl vågadt af staten, att nu uppträda

med ett lån att amorteras genom uppköp. Sistnämnde slag af lån kan och bör naturligtvis under utvecklade kreditförhållanden betinga lika högt pris som ett utlottningsslån, men dertill fordras i främsta rummet tillvaron af en verklig fondbörs, en sådan, der obligationerna noteras och omsätts hvarje dag. Någon sådan börs hafva vi ej, utan endast en som vissa tider utlyses och af ringa omfattning. Oss fattas således ännu en stadig marknad för dessa papper. En dylik marknad kan och bör emellertid uppkomma och i samma stund den blir etablerad skulle ock, för den händelse obligationer, att återbetas genom uppköp, blifvit utgifna, dessa steg för steg komma att höjas. Men om man nu betänker, att det lätt skulle kunna inträffa, att under de omkring tre år svenska staten skulle utsläppa det nu ifrågakarande obligationsbeloppet, förhållandena antagligen icke hinna utveckla sig så att någon verklig fondbörs uppkommer, och staten således för dessa obligationer icke erhåller det pris, hvilket de i sjelfva verket böra betinga, utan först derefter en verklig fondmarknad skapas, så är klart att en ganska betydande förlust skulle komma att förorsakas staten, då den på så sätt skulle utsläppa obligationer under helt andra förhållanden än dem, under hvilka de maste inlösas. Håller man sig deremot till utlottningssystemet, så vet långfirvaren, att obligationen skall inlösas af pari, det vill säga, att han förr eller sednare skall återfå hela sitt kapital, och han kan, om han inköper obligationer till pris understigande parikurs, med ledning af till exempel Fogelströms handbok för affärsmän lätt finna den effektiva ränta, af hvilken han kommer i åtnjutande och har dessutom chance att vid utlottningen göra en särskild vinst. Jag tror derföre, att det är klokt att vi besluta oss för att, till dess våra finansiella förhållanden mera utvecklade sig, bibehålla utlottningssystemet. Ett ytterligare skäl dertill är, att såsom Herrarne vid noggrannt genomläsande af betänkandet finna, här egentligen ej afses uppläggandet af ett nytt lån, utan att för *redan beslutade* lån söka bereda staten förmånligare vilkor, och att således frågan egentligen endast rör en konvertering af 1870 års lån, vid hvilket förhållande en viss likformighet mellan det nu föreslagna och 1870 års lån torde böra bibehållas. Men, jemte det jag för min del anser det vara riktigast att bibehålla lottningssystemet, finner jag det vara af synnerlig vigt att utlottning *omedelbart* bör inträda. Man kan väl synas genom införandet af en sådan bestämmelse hafva nog mycket kiingskurit Riksgälds-kontorets fullmäktige. Men jag tror att den ifrågasatta åtgärden är en nödvändig följd af det föreslagna lånets beskaffenhet och den korta tid, eller omkring 3 år, under hvilket det är afsedt att föryttras. Skulle man i detta fall hålla fast vid bestämmelsen för 1870 års lån och ej börja amortering förr än 3 år efter lånets uppläggning, komme tilläfvventyrs att inträffa, att obligationerna under dessa tre första år, under hvilka sjelfva försäljningen påginge, till följe deraf att utlottning då ej egde rum, komma att hålla sig lägre, men deremot stiga i pris just i det ögonblick, länet af Riksgälds-kontoret blifvit slutsåldt.

Hvad beträffar den ytterligare invändning, som den förste talar-
ren gjorde mot utlottningsoptionerna, eller den, att kupongerna

till sådana obligationer svårligen kunde af kronofogdarne vid upp-
börden mottagas, emedan det skulle vara förenadt med allt för stora
svårigheter för dem att undersöka, huruvida dessa kuponger tillhorde
utlottade eller icke utlottade obligationer, får jag erinra, att kupon-
gerna under alla förhållanden kunna utan förlust för staten betalas.

Den andre talaren i ordningen ville förfäktat den åsigten, att obli-
gationer, som amorterades genom uppköp, skulle vara begärligare
för allmänheten, än sådana, hvilkas amortering verkställdes genom
utlottning. Jag tror, att den erfarenhet, vi i vårt land kunnat för-
värva i det hänseendet, är allt för ringa, för att man med någon
grad af säkerhet skall kunna yttra sig i denna fråga. Det är visserligen
sant, att de förstnämnda obligationerne äro bekvämare i så
fall, att innehafvaren af dem ej behöfver egna någon tid åt under-
sökning af utlottningslistor, men jag tror, å andra sidan, att den,
som har en utlottbar obligation, gerna gör sig denna möda.

Herr Wallenberg klandrade Stats-Utskottet derföre, att det ej
ingått i behörig pröfning af hans förslag om införandet af ouppsäg-
bara obligationer förskrifne i caroliner. Utskottet har visserligen
ej i föreliggande betänkande yttrat *mycket* derom, men det har dock
sagt så mycket, som att det ej anser förslaget om införandet af så-
dana, under nuvarande förhållanden och innan frågan om myntsys-
temets förändring blifvit afgjord, böra utaf Riksdagen tagas under
öfvervägande. Om än detta är få ord, vågar jag dock försäkra den
ärade talaren att frågan om dylika obligationers införande varit för-
remål för allvarligt begrundande.

Då Utskottet säger "under närvarande förhållanden", syftas der-
med, bland annat, på den åsigt, som, — om jag ej fattat förhållan-
dena orätt, — hos Riksdagen hittills gjort sig gällande, nemligen:
att staten ej bör upplåna penningar för annat än bestämda ändamål
och med relativt kort återbetalningstid. Och ingalunda torde Riks-
dagen finnas benägen att gå så långt, att den skulle vilja tillgripa
perpetuella räntor eller ens obligationer med lång återbetalningstid
till konvertering af våra äldre skulder, ej heller tror jag att tid-
punkten för en sådan åtgärd skulle vara rätt väl vald. Det af Ut-
skottet anförda skälet, att vi snart torde hafva att emotse en mynt-
reform, torde vara tillräckligt talande för att ej nu öfvergå till obli-
gationer förskrifna i guldvaluta.

Jag ser ej saken om införandet i vårt land af en myntreform så
mörk, som den ärade talaren. Äfven om man här skulle vara obe-
nägen att taga ett sådant steg, tror jag, att vi slutligen komma att
tvingas dertill af omständigheterna. Det steg, som Tyskland nu tagit
på myntreformens bana, föranleder dertill, att äfven Danmark
måste följa med och, om jag ej är illa durrättad, så komma åtgärder
i denna syftning redan instundande höst att vidtagas. Då
man sålunda, enligt min tanke, med eller mot sin vilja, föres fram
mot lösningen af detta problem, bör man ej besluta upplägget af
stora nya lån, utan först upptaga det belopp, som återstår oss af
1870 års lån, och då omständigheterna nu äro sådana, att man icke
ännu kan införa guld som myntfot i vårt land, tror jag alltså, att
vi för närvarande böra afstå från all tanke på utfärdandet af oupp-

sägbara obligationer grundade på guldvaluta. Ett annat skäl dertill är, att man stannar i ovisshet, i hvilket slag af guldmynt, obligationerna skola utställas, enär det icke kan med någon grad af sannolikhet antagas, att det myntslag i guld, vi här hafvapräglat, eller carolinen, skall blifva det nya systemets myntenhet. Möjligheten att carolinen skulle blifva denna enhet är aflägsnad af flera skäl, men först och främst genom det steg, Tyskland tagit i afseende å sitt myntväsendes ordnande. Men, säger talaren, vi kunna ställa obligationerna i främmande mynt, pund sterling eller tyska mark. Ja! om fråga vore att upptaga lån på utländsk marknad, men här i Sverige, der pund sterling varierar för hvarje börsdag och tyska mark ej äro kända, kan man ej hoppas att kunna få ut obligationer, ställda i dessa myntslag. Detta skulle endast kunna ske på så sätt, att man bestämde en fix kurs, men huru skall man finna den, skall den tagas i riksdaler öre, eller i helt riksdalerstal? Jag tror visserligen, att det skulle blifva en ganska god affär för statsverket att fixera pund sterling till 18 R:dr, ty när återbetalningen skulle verkställas, befanns pund måhända värdt endast 17 R:dr 75 öre. Tager man, å andra sidan, lägre kurs, kan staten möjligen göra en förlust. Under sådana omständigheter tror jag det vara klokast att vi se tiden an, åtminstone intill dess vi gjort slut på 1870 års lån, till hvilket jag anser det nu ifrågasatta lånet endast utgöra ett supplement.

Hittills hafva inga vidare anmärkningar, än dem jag nu upptagit till besvarande, blifvit gjorda mot Utskottets förslag, och med stöd af de skäl, jag bjudit, finner jag ej anledning att frångå det samma, utan yrkar bifall till den nu föredragna punkten.

Greve Hamilton, Henning: Då man får orätt af en så stor finansiell auktoritet som den, hvilken yttrade sig straxt efter mig, torde det ursäktas, om man anser nödvändigt att ingå i ett helt kort svaromål. Jag anförde den kurs, till hvilken 5 proc. och 4 proc. obligationer nu voro noterade å åtskilliga utländska börser, och visade, att det var fördelaktigare att köpa 4 proc. än 5 proc. obligationer, emedan den ränta, som köparen fick för sina penningar, var högre, i fall han köpte 4 proc. obligationer. Derpå svarades, att det exempel, jag anförde, icke vore rätt bindande, därför att, då jag talat om 1868 års lån, som noterades på Londons börs till 103 proc., så var detta inclusive räntan. Derom kan jag naturligtvis icke vara okunnig; men 5 proc. ränta från den 30 December, då sista kupongen betaltes, till några dagar fram i Januari, då obligationerna noterades till 103 proc. är ej betydlig, hvarföre den lilla skillnaden af några dagars upplupen ränta icke torde inverka särdeles på kraften af den bevisning jag sökt åstadkomma. Talaren yttrade vidare, att de 4 proc. lån, om hvilka jag talat, vore äldre lån, som redan kommit in i marknaden; men jag kan icke förstå, i hvad hänseende det kan hafva något inflytande på bevisningen. Hufvudsaken för den, som vill köpa obligationer, är, att han får så stor ränta som möjligt på sina penningar; om han får det på gamla eller nya obligationer är alldeles likgiltigt. De båda omständigheter, hvilka,

så vidt jag uppfattat, anmärkts mot mig, synas mig således icke vara i någon mån bevisande.

En ledamot af Stats-Utskottet har förklarat, att, då Utskottet bestämde sig för utlottning, var det för att icke sätta fullmäktige i förlägenhet eller bereda dem obehag vid följande riksdagar. Jag är Utskottet, å blifvande fullmäktiges vägnar, visserligen tacksam; men det är fullmäktiges pligt att söka befordra det allmännas bästa och att staten får sina penningar till bästa pris och lyckas detta, tror jag, att de skola veta att hålla till godo med det missnöje, som vid en eller annan blifvande riksdag möjligen kan uppstå. Frågan gäller i sjelfva verket endast, huruvida det ena eller andra amorterings-sättet är förmånligare; men icke huruvida man i ena eller andra fallet skulle komma att klandra fullmäktige. Man har nu emot amorteringen genom uppköp gjort den anmärkning, att vi icke skulle vara vande dervid, och att en stor del af våra lån amorteras genom utlottning. Ja, en stor del amorteras verkligen genom utlottning: men det fördelaktigaste af våra lån, nämligen det sista, amorteras genom uppköp, och försöket dermed visar, att allmänheten tycker om detta sätt. Det finnes ock ett annat bevis härför. Hypotheks-bankens obligationer kunna, med afseende å säkerheten, icke gerna sättas under Riksgälds-kontorets, ty deras säkerhet är minst lika stor; men det oaktadt hafva, i förhållande till deras verkliga värde, Riksgälds-kontorets obligationer under en del af lånetiden betingat en liten mån högre pris, än de förra. Det är svårt att förklara detta annorlunda, än att ett stort antal personer tycka bättre om att få obligationer, hvilka de kunna behålla till dess de sjelfva vilja sälja dem och dessutom undvika besväret att granska de årliga utlottningslistorna. Det är väl sant, att den, som har ett stort antal obligationer, kan göra sig besväret att skaffa sig en utlottnings-lista: men en önskan har åtminstone varit yttrad, att dessa obligationer icke skulle hopas på få kapitalisters händer, utan så vidt möjligt vore spridas öfver hela landet, och det är då icke tänkbart, att tusentals personer på landsbygden skulle hafva reda på hvilka obligationer som utlottas; utan måste det hända, att en och annan kommer att förlora ett halft eller helt års ränta genom försummelse att presentera en utlottad obligation till inlösning. Detta är mig en ytterligare anledning att tro, att efter våra förhållanden amorteringen genom uppköp är bättre än medelst utlottning. Dessutom anser jag det förra förfaringsättet ega det stora företräde, att man icke vänder vår allmänhet vid den förhoppningen att utan arbete kunna i största hast komma till en kapitalvinst, som ligger i utlottningen af obligationer, sålda med stor kapital-rabatt. Sker amorteringen af ett lån genom uppköp, vet hvar och en, att han får hvad hans obligation verkligen är värd, och har icke rätt att begära något mera. Sker detta åter genom utlottning, kan man vid god tur vinna större eller mindre belopp, men det är väl icke det sätt, på hvilket man med största fördel bereder sig förmögenhet. Slutligen har jag emot utlottningsobligationer en anmärkning, som drabbar dem hårdt, nämligen, att allmänheten i sjelfva verket icke kan beräkna hvad en obligation, vinstchancen inberäknad, hvarje år under loppet af amorte-

ringstiden är värd. Den andre talaren i ordningen uppgaf, att ingenting vore lättare än detta med tillhjälp af Fogelströms tabeller; men huru många personer på landet hafva tillgång på Fogelströms tabeller och ega förmåga att begagna dem? Helt säkert ett ganska litet antal. De måste på god tro taga obligationen till hvad den i allmänhet betalas med i marknaden, utan att sjelfve kunna beräkna densamma värde. Det är således därför, att jag anser, att det ligger en större redbarhet i ett lån. hvars amortering sker genom uppköp, än om detta sker genom utlottning, som jag är fästad vid det förra amorteringssättet. Skulle emellertid Kammaren af något annat skäl eller af omständigheter, som icke tillkommer Riksgäldskontoret att yttra sig om, besluta sig för amortering genom utlottning, kan detta också verkställas, och jag skall icke upphålla Kammaren me datt vidare söka försvara det andra sättet.

Herr von Koch. Jag har vid flera föregående tillfällen, då fråga varit om upptagande af statslån, yttrat mig till fördel för *ouppsägbara obligationer*. Ingen har här i dag, efter hvad jag har tyckt mig höra af våra förnämsta finansmän, i allmänhet satt sig emot sådana obligationer eller bestridit fördelarne deraf. En ledamot af Stats-Utskottet har likväl deremot anfört åtskilliga skäl; men de hafva nästan uteslutande varit hemtade från motståndets sista förskansning och tillflykt, hvaröfver en lärd skrifvit en afhandling under namn: "le temps n'est pas venu". Man har sagt oss, att tiden ännu icke är kommen, och att "hafva vi väntat så länge, kunna vi vänta ännu längre". Skola vi emellertid vänta till dess vi få t. ex. vår myntfot förändrad till guld, så fruktar jag, att möjligtvis, om den gynsamma tiden försummats, vi kunna få vänta mycket länge, icke just på att få guldmynt, men att åter få en så god period, som nu, för att introducera ouppsägbara obligationer. Den ärade talarens argumentation har äfven gått ut på, att vi skulle nödgas taga ytterligare större lån, och att *då* man kunde söka att gå på den nya banan. Jag tror dock det är bäst *småningom* införa de ouppsägbara obligationerna och ej vänta till dess nöden — ett behof af *stort* lån — står för dörren. Emellertid borde långifvare få välja i *början* mellan det nya och gamla, dervid man skulle kunna öfverlemna detta arrangemang till fullmäktige i Riksgäldskontoret, hvilka jag hoppas skola väljas så, att de ega förmågan att sköta denna fråga bättre, än som är möjligt i en stor rådslående församling, bestående af hundratals personer. Der är det alltid fara, att majoriteten kan bli missledd under ögonblickets ingifvelse af en eller annan, som på grund af sin ställning i penningmarknaden, sin erfarenhet eller sin vältalighet kan rycka massan eller majoriteten med sig. Detta händer deremot icke, om man utser vissa personer, hvilka förnämligast äro valda för sådana affärer, som äro uppdragna åt Riksgäldskontorets fullmäktige. Jag skulle nemligen önska, att man lemnade fritt åt dessa att bestämma frågan om upplåningssättet. Detta sker, med afseende på den närvarande punkten, endast man utesluter följande ord i densamma: "hvilket skall, efter hvarje år verkställd utlottning, amorteras under loppet af högst 40 år".

Denna mening vill jag dertföre hafva utesluten här. Alla sådana invändningar, som gjorts mot att vi på ouppsägbara obligationer nu icke skulle få några penningar, äro dermed besvarade att, i sådant fall, eller om penningar mot sådana blifva dyrare, upptagas de efter af Stats-Utskottet föreslagen metod. Om man lemnar saken till fullmäktige, kan man tänka sig, att vi skulle först få två serier, och att man ytterligare kunde lägga upp en tredje med *ouppsägbara obligationer*. Ett lånesätt, grundadt på dylika, vore ock passande för att derigenom *konvertera*, efterhand, alla våra trassliga utlottningslån, samt förenkla vår statsskuld. En talare har sagt, att vi icke hade någon fond-börs. Ja! det är väl sant; men huru skola vi få en fond-börs, om vi icke ställa lånesättet så pass enkelt, att hvem som helst, eller som man säger, "en bonde kan begripa det?" Huru kan man begära, att vi skola få en fond-börs, då vi hvarje riksdag inventera ett nytt krångligt lån. Vid sådant förhållande kunna endast de, som egna hela sin tid åt finansoperationer, befatta sig med dessa olika obligationer, ty det är svårt att räkna ut, hvad hvar och en af dem är värd. Vill man hafva en fond-börs, der *allmänheten* kan uppträda, vill man slippa de dyra mellanhänderna och likasom franska kejsardömet gjorde *demokratisera räntan*, vill man detta, eller att obligationen tränger ned ända till folket, såsom ock är förhållandet i England, då måste man, såsom i dessa länder, skaffa sig ouppsägbara lån. Den säkraste garanti för, att ett lån skall blifva återbetaladt, på samma gång det är af vigt för samhällsordningen och eganderättens bestånd, ligger deruti att i *alla* samhällsklasser finnas talrika långfirvare. Men utom det att man bör ställa så till, att lånsystemet blir enkelt, så att man kan begripa, hvad man skall få för en obligation, vore ock väl, om man kastade öfver bord det förhatliga utlottningssystemet, för hvilket vi hafva att tacka mest *tyska judar*. Jag anser nemligen, att man ur *moralisk* synpunkt bör söka att göra sig af med allt, som stöter på *hasardspel*, hvilket otvifvelaktigt detta utlottningssätt gör. I vår tid bör det ock hos *alla* inplantas, att det endast är genom arbete och sparsamhet, som man bör förvärfva förmögenhet och välstånd, men icke genom att inkasta sig på äfventyrliga företag.

Det yttrades här af en talare, att, om någon svårighet mötte i afseende å inlösen af *kupongerna*, man kunde förekomma detta, genom att, såsom i England, man icke hade några kuponger, utan lät kursen stiga i samma mån, som ränteliqviden nalkades. Detta är likväl något, som jag tror icke vara eftersträfvansvärdt, och jag har, för min del, hört många engelsmän klaga deröfver. Detta invecklar och försvårar värderingen till olägenhet för köpare af *icke* finansmän. I England skulle det likväl vara svårt att nu frånga detta sätt, emedan alla engelska consols äro *inskriftionslån* och icke *obligationslån*. Man får der nemligen icke något papper i handen, utan man skrives in i en stor bok, som är uppiagd för lånet. Så gick det till åtminstone för några år sedan, då jag var innehafvare af engelska consols. Kursen stiger då naturligtvis vid de terminer, då räntan skall betalas. Detta anses dock som en olägenhet, och att det varit bättre, om man från början utfärdat obligationer. I förbigående vill jag

nämna en af orsakerna, som föranledt införande af inskriptionsmetoden, nemligen, att allmänna säkerheten förr var så liten i England, att nästan ingen vågade hafva penningar eller penningars värde i eget förvar.

I afseende på den invändning, som blifvit gjord mot, att man nu skulle lägga upp ett lån, bestående af *ouppsägbara* obligationer, hvilket skulle amorteras genom uppköp, att detta icke skulle gå an förr, än vi fått guldmynt, tror jag, att denna anmärkning skulle vara undanröjd, om man ginge en motsatt väg, mot den Herr Wallenberg i sin motion föreslagit — att ställa obligationerna i ett mynt som ännu icke finnes, hvilket lär möta obenägenhet hos de fleste — och i stället utfärdade obligationerna i vårt nuvarande mynt med föreskrifvande derjemte, att långifvarne voro *berättigade och förpligtade*, att mottaga sin ränta i det mynt, som blefve lagligen bestämdt efter den kurs, som beräknas vid *kronoskatts förändring*. Då tror jag, att icke någon, som köpte obligationer, skulle tveka att underkasta sig sådana vilkor, och vi skulle vinna den stora fördelen att slippa vänta på grundlagsförändring.

Jag nämnde något om att *demokratisera väntan*, hvilket syntes mig önskligt; och att jag trodde, att vi borde gå öfver till det upplåningssätt både England och Frankrike hafva, samt att vi icke böra framdeles hafva många lån på längre tid, utan endast ett. Så länge vi voro inskränkta till den *tyska* marknaden och deraf förnämligast Hamburg och Frankfurt, voro vi nödgade att medgifva dess spelälskande befolkning att gå in på dessa lotterilån; och ju mera aleatoriska dessa lån voro, desto bättre pris kunde man få. Deremot tror jag icke, att det svenska folket, ej heller det franska eller engelska äro benägna dertill.

Då Stats-Utskottet emellertid varit enhälligt, är det väl icke mycket hopp för min mening; men jag vill dock yrka en återremiss i den riktning, jag sålunda angifvit.

Herr Ekman, Carl: Då Kammarens ledamöter genomläst det betänkande, som nu utgör föremål för våra öfverläggningar, så har det utan tvifvel fallit i ögonen, att Utskottets samtliga ledamöter varit ense om det förslag som deruti innefattas. Deraf följer således att jag äfven är beredd att till alla delar söka försvara detsamma emot de anmärkningar, som blifvit framställda.

Hvad först vidkommer de anmärkningarna, som af en talare på Södermanlandsbanken blifvit uttalade, så anser jag dem vara till största delen besvarade af den ledamot af Stats-Utskottet, som här förut yttrat sig. Jag ber därför att till hvad han sagt, ytterligare få lägga endast några få ord, hufvudsakligen med afseende på de yttrade betänkligheterna emot användandet vid detta lån af utlottningssystemet, hvarigenom spridningen af obligationerna till landsorterna och kupongernas användning i uppbörden skulle vara mera försvårad än om amorteringen vore ställd på uppköp. Det är naturligt att, då utlottningssystemet följes, så kan det hända, att vid uppbörden en kupon erbjudes, som tillhör en obligation, hvilken
redan

redan är utlottad. Att i detta afseende erhålla kännedom underlättas likväl väsendtligt, om det förslag Utskottet framställt, att utlottningslistorna måtte få åtfölja Svensk Författningssamling, vinner Riksdagens godkännande. Emellertid kan dock en uppbördsman utan risk i uppbörden emottaga kuponer, tillhörande *utlottade* obligationer. enär vid inlösen af hvarje utlottad obligation måste, på det belopp som därför utbetalas, innehållas hvad som motsvarar beloppet af den eller de icke förut infriade kuponer som saknas bland dem hvilka vid obligationens företeende till inlösen åtfölja densamma. Vidare har såsom ett skäl, hvarföre utlottningssystemet ej skulle begagnas blifvit anfördt, att det skulle hos allmänheten underhålla en ingalunda uppmuntransvärd lust för spekulationen, derigenom att det erbjuder utsigt att möjligen kunna åtkomma en vinst, för hvilken arbete ej blifvit verkställt. Jag kan icke bestrida giltigheten af en sådan anmärkning, men å andra sidan har man också att tillse, att Staten vid upptagandet af dess lån betingar sig de fördelaktigaste villkor. Så länge det icke kan bevisas, att sådana obligationer, som genom uppköp amorteras, ovilkorligen betinga lika hög kurs som de hvilka äro ställda på utlottning, så är det gifvet, att Staten, genom att afstå från att använda utlottningssystemet, skulle frän-säga sig en fördel som detta erbjuder. Vill man det mål, som den ärade talaren framhållit, så synes det mig, att dertill icke finnes någon annan utväg än att rent af förbjuda all försäljning af obligationer tillhörande lån ställda på utlottning; men då detta icke skett och det torde vara svårt att förhindra enskilda bolag eller korporationer att upptaga sådana lån, så skulle, om endast staten begagnade uppköps-systemet för amortering af dess lån, detta förhållande kunna försätta statens obligationer i en ofördelaktig ställning till andra länekonkurrenter.

Beträffande de anmärkningar, som blifvit gjorda af den andre talaren i ordningen, så är det mig angeläget, att, då jag delar de åsikter, hvilka han hyser i afseende på nyttan af ouppsägbara obligationer och deras förskrifning i guld, angifva orsaken, huru jag likväl kunnat komma att biträda den framställning, som här blifvit af Stats-Utskottet gjord. I likhet med honom tror jag, att man, långt ifrån att beklaga, bör vara glad öfver den stora upplåning, som för Statens räkning bedrifvits, ty utan tvifvel är det just derigenom som Riksdagen kunnat kraftigt bidraga att höja vårt land till den ståndpunkt, på hvilken det nu befinner sig i afseende på kommunikationer och industri. Jag tilltror icke det närvarande slägtet att ega ett större förutseende framför ett kommande, så att man vid upptagandet af de lån, som statsmakterna nu besluta, ovilkorligen bör bestämma sättet för deras återbetalande. Jag tror fast heldre att det bör lemnas åt hvarje tid att sörja för sig och att göra de afbetalningar på Statens skuld, som af befintliga tillgångar kunna medgifvas.

Det var på grund af sådana åsikter, samt den öfvertygelse att obligationer förskrifna i guld borde blifva begärliga för den som önskar en säker placering för sina tillgångar och af sådan anledning kunna säljas fördelaktigt, som jag såsom ledamot af förra Riksdag-

gens Stats-Utskott reserverade mig emot att icke då bestämma, att fullmäktige skulle ega att alternativt upptaga lån emot obligationer förskrifna i guld eller fortsätta med den redan 1870 beslutade upplåningen. Men förhållandena hafva efter mitt förmenande förändrat sig högst väsendtligt sedan föregående riksdag. Man hör nu personer, som förut motsatt sig hvarje öfvergång till ett myntsystem i guld, uttala den åsigt, att det är en sak som *måste* ske. Gifver man akt på dessa tidens tecken, så tror jag, att man är berättigad till den öfvertygelse, att vi icke nu kunna befinna oss så långt från denna frågas lösning, som vännerna till densamma under föregående år beklagat, att vi varit. Striden gäller icke nu, om vi skola hafva ett myntsystem i guld, utan *hvad* som skall blifva enheten i detta myntsystem.

Att under sådana förhållanden vid denna tidpunkt föreslå en upplåning emot obligationer, förskrifna i caroliner, skulle kunnat anses såsom ett försök att gå den blifvande pröfningen af frågan om ett nytt myntsystem i viss mån i förväg, och att förskrifva obligationerna i ett främmande lands guldmynt, har jag verkligen ej trott vara lämpligt, utan ansett det heldre vara skäl att vänta, helst jag hoppas att det icke skall behöfva dröja länge, innan vi kunna förskrifva våra obligationer i det guldmynt, som efter antagandet af ett nytt myntsystem blifver bestämdt.

Jag har ansett mig så mycket heldre kunna biträda det föreliggande förslaget, som det egentligen icke är fråga om något annat än en *förändring* af ett gammalt lån för att söka åt staten bereda någon större fördel, än en fortsatt upplåning mot 5-procentsobligationer skulle medföra. Betydliga behof för en nära framtid äro kända och kunna ej tillgodoses med återstoden af 1870 års lån, och det har varit ifrågasatt huruvida icke vore skäl att nu upplägga ett nytt lån på större belopp. Härom har allvarlig öfverläggning inom Utskottet egt rum, men slutligen förenades meningarne derom, att, då de 24 millioner som återstå på 1870 års lån åtminstone motsvara behofven under de närmaste åren, man borde inskränka sig att föreslå den åtgärd som Stats-Utskottets föreliggande betänkande innehåller.

Vinnes härigenom icke det som kunde vara önskvärdt, så är dock ställningen icke sämre än förut, utan i viss mån förbättrad, och innan ett nytt lån behöfver upptagas bör man ega erfarenhet, om den företagsamhet, som under de sista åren girvit sig tillkänna, här i landet kan komma att för framtiden göra statens medverkan för åstadkommande af sådana företag, som hittills blifvit understödda med de af staten upplånade medel, mindre behöflig. Jag tror således, att man skall handla med större kännedom om hvad man kan och bör göra och i hvilken utsträckning ett nytt lån bör upptagas, sedan de återstående 24 millionerna blifvit använda, än hvad man för närvarande kan göra; och detta har föranlett mig att, utan att frångå de åsikter som jag förut uttalat och hvilka jag fortfarande hyser om nyttan för staten af upptagande af lån mot ouppsägbara obligationer i guld, biträda Stats-Utskottets nu föreliggande förslag, hvilket jag anhåller att Kammaren måtte bifalla.

Friherre Funck: Efter den fullständiga och, såsom mig synes, uttömmande utredning, som denna fråga redan fått, kan det ej vara min mening att nu yttra mig särdeles vidlyftigt, då jag ej skulle kunna säga någonting bättre än hvad som förut sagts. Jag skulle ej heller hafva tillåtit mig begära ordet, om ej af en talare från stockholmsbänken en antydning gjorts, att Stats-Utskottet till en viss grad hade handlat inkonsekvent, då det nemligen nu afstyrker något, som det 1870 tillstyrkte, och det fastän Utskottet nu hufvudsakligen består af samma personer som då. Det är denna lilla anmärkning, som jag har trott mig ej böra lemna obesvarad. Jag ber att få erinra, att 1870 års Stats-Utskott visserligen med förord beledsagade Herr Wallenbergs motion, men att mot detta beslut antecknat sig 10 reservanter, alla af denna Kammare, och då vore det väl mycket begärdt att dessa samma personer ej skulle få vara af samma åsigt nu som 1870; jag tror således, att Utskottets ledamöter. långt ifrån att hafva handlat inkonsekvent, endast vidhållit samma åsikter som 1870. I sjelfva hufvudsaken har jag ej något väsentligt att tillägga, utan ber jag blott få nämna, att då de begge högt ärade talare, som hafva uttalat några betänkligheter vid utlottningsystemet, skiljt sig åt i afseende å orsaken till betänkligheterna, så har jag ej kunnat underlåta att fästa mig vid denna olikhet dem emellan. Talaren från stockholmsbänken invände nemligen mot utlottningsystemet, att det icke tillskyndade köparen några nämnvärda fördelar, då kapitalrabatten vore så ringa, så vidt jag annars har uppfattat den ärade talarens ord riktigt. Utan att nu vidare fästa mig vid Herr Wallenbergs åsigt, att en kapitalrabatt af 13 å 14 procent skulle innebära en för liten lockelse, vill jag endast mot denna åsigt ställa den af talaren på södermanlandsbänken uttalade, att man ej bör vänja allmänheten vid lockelsen att utan motsvarande arbete med lätthet förvärfva en stor vinst. Jag inskränker mig till att ställa dessa båda talares stora auktoritet mot hvarandra och begagnar mig deraf såsom skäl för mitt yrkande på bifall till Utskottets förslag.

Herr Nordström: Diskussionen har visserligen betraktat ifrågavarande ärende ur många synpunkter och gifvit det en mångsidig belysning; men ännu återstår en sida, på hvilken, efter hvad mig synes, tillräcklig uppmärksamhet icke blifvit fästad. Den allmänt gångbara räntefoten är nu åtminstone fem procent, och man skulle väl knappt begå ett misstag, om man, för att träffa medelsiffran, tillade ett bråktal derutöfver. Att den, trots de sednaste goda åren, skulle i någon anmärkningsvärd mån i den närmare framtiden komma att sänka sin våglinje derunder, torde få anses vara ett alltför sanguiniskt antagande. Överflödigt tillgång på penningar, såsom en naturlig följd af en ökad fast grundad produktion, torde man icke kunna sakenligt påstå vårt land ännu ega, och en återblick på de förgångna åren lärer oss för öfrigt, att legenden om de sju feta åren haft den närmaste förbindelse med legenden om de sju magra, vexelvis framträdande i verklighet. Och sjelfva det för våra statslåneoperationer i de nyaste tiderna vidtagna system, om det så må kallas, att söka

medlen dertill genom upplåning inrikes, är såsom sådant icke egnadt att nedtrycka, utan fastmer att i sin mån drifva räntefoten uppåt, genom den konkurrens i efterfrågan med de många enskilda producenter i olika näringsgrenar, för hvilka förlag, omedelbara lån eller förskott äro för deras yrkens bedrivande ett oundvikligt behof.

Det är emellertid under sådana förhållanden man nu föreslår, att ytterligare ett lån mot statsobligationer, lydande på svenskt mynt med förskrifven *fyra* procents ränta, förfallen halfårsvis, skulle till belopp af 24 millioner riksdaler upptagas. *Fem* procents ränta representerar ett kapital af 100 riksdaler, och en ränta af *fyra* procent jemförd dermed, således endast 80 riksdaler. Vid obligationsförsäljningen skulle således, så länge den allmänt gängbara räntefoten står på *fem* procent, en kapitalrabatt af omkring *tjugu* procent vara att förutse. Inskränktes upplåningen till endast ett nominelt belopp af 24 millioner, så skulle, vid sådan kapitalrabatt, endast 19,200,000 R:dr *effektivt* komma att inflyta, men likväl det skuldbelopp, staten därför ikläder sig, effektivt utgöra 24 millioner. Skall åter upplåningskapitalet *effektivt* uppbringas till sistnämnda belopp, måste, med afseende på 20 procents kapitalrabatt, ett nominelt belopp af 30 millioner i statsobligationer förskrifvas, för att upptvinga den *effektivt* inflytande summan till 24 millioner. Då, hvad det förstnämnda fallet angår, en ränta å *fyra* procent på 24 millioner utgör 960,000 R:dr, och en ränta å *fem* procent å 19,200,000 R:dr likaså 960,000 R:dr, skulle väl de två räntebeloppen här jemnt uppväga hvarandra, men staten skulle dock nödgas att återbetala sjelfva skuldkapitalet med 4,800,000 R:dr mer, än han effektivt derå uppburit. I det sednare fallet åter, der det förskrifna kapitalet skulle med 6 millioner R:dr öfverstiga det effektivt inflyttna, skulle en ränta å *fyra* procent på 30 millioner utgöra 1,200,000 R:dr, och efter samma beräkning på 24 millioner endast 960,000 R:dr, hvadan en vinst i räntan af 240,000 R:dr komme staten till godo, emot hvad förhållandet blefve, om räntan på 24 millioner utginge efter *fem* procent och då kunde att utgöra 1,200,000 R:dr; men icke desto mindre kunde med skäl sättas i fråga, huruvida icke sistnämnda räntebelopp vore att föredraga, enär all anledning är att antaga, att åtminstone ännu under de tre närmast kommande åren kapitaltillgången skall bibehålla sig på den ståndpunkt, att en ränta efter fem procent kunde vid obligationsförsäljningen betinga ett pris af *hundra* mot *hundra* och göra kapitalrabatt öfverflödigt samt alltså befria staten från skyldigheten att återbetala det effektivt erhållna lånekapitalet ej allenast till fulla beloppet, utan med flera millioner derutöfver.

Det är endast några skizzerade drag jag här kunnat framhålla af den jemförelsetablä, som vid detta tillfälle ur flera synpunkter hade varit god att i detalj hafva till hands; men ehuru i afseende å den af mig beräknade kapitalrabatten penningeströmmens skiftningar vid olika tider icke kunna förblifva utan all inverkan, torde dock hvad jag derom yttrat hufvudsakligen komma att inträffa. Vid en allmänt gängbar räntefot af 5 procent skulle en ränta af 4 $\frac{1}{2}$ procent för nu ifrågavarande upplåning redan bättre lämpa sig efter räntans naturliga lagar för den tid, hvarunder upplåningen komme att reali-

seras. Den skulle inskränka kapitalrabatten till omkring *tio* procent och ej blifva mer, utan fastheldre mindre tung för staten såsom låntagare, samt innebära bättre utsigt för upplåningsens lyckliga genomförande under den närmaste framtiden; ty må man ej tro, att lagarne för räntefoten mera låta bestämma sig genom dekreter än naturlagarne i allmänhet: de taga nog ut sin rätt på ett eller annat sätt, och särskildt torde man här, hvad vårt land angår, bora erinra sig, att statspappershandeln hos oss ännu ej åtminstone hunnit utbilda sig till någon spekulationsaffär af större omfång. De relativt fеста, som hos oss placera sina kapitaler i stats- eller andra värdepapper, äro personer och inrättningar, som önska varda försäkrade om en tidsenlig stadgad ränta och kapitalets återfående på bestämda tider och villkor.

Ett hufvudskäl för sitt förslag rörande räntan uppger Stats-Utskottet vara, att, ehuru "under knapp penningtillgång, då räntan håller sig hög, det för låntagaren är förmånligare att i obligationerna förskrifva högre ränta, hvarigenom de betinga en mindre kapitalrabatt, förhållandet dock vore alldeles omvänt när räntan håller sig låg. Under sådana tider betinga vanligen obligationer med lägre ränta och stor kapitalrabatt högre pris, enär de, med inberäkning af rabatten, lemna fullt ut den gångbara räntan och derjemte utsigten, att genom snar utlottning, eller obligationernas försäljning, lemna egaren en kapitalvinst". Medgifvas må, att det på de stora börsplatserna ofta äro de lägre räntecertifikaten, som företrädesvis efterfrågas; men att denna efterfrågan främst skulle vara en följd af deras större begärlighet på de af Stats-Utskottet anförda grunder, kan så mycket mindre för visst antagas, som det icke heller är något ovanligt att finna värdepapper med proportionerlig högre ränta betinga ett pris eller en premie utöfver sitt pari. Räntecertifikater eller så kallad perpetuella räntor äro icke obligationer i egentlig eller teknisk mening, utan rätteligen bevis, utfärdade af förvaltningen för statsskulden, deröfver, att den eller den personen, eller hans rättsinnehafvare, eger rätt till en viss årlig ränta, att lyftas ur statens fonder. De innehålla icke någon kapitalförskrifning, och således än mindre något löfte till innehafvaren om utbekommande af något kapital från förvaltningens kassor, vare sig förr eller sednare, och ehuru de valörer, de förskrifva, kunna vara dels högre, dels lägre, äro dock de lägre valörerna de öfvervägande. De kunna följaktligen lättare vinna inträde äfven i de lägre folkklassernas kretsar och derigenom i allmänhet blifva föremål för en större efterfrågan; men att de pris, för hvilka de öfvergå från man till man, derjemte dock alltid och förnämligast bestämmas af den gångbara räntefoten och de olika skiftningarne deri, är ett förhållande, som erfarenheten bekräftar, oberäknadt de artificiella inverknings på kurserna, som spekulationen söker åstadkomma.

Af det anförda följer ock att, ehuru i fråga om räntecertifikater staten icke är förbunden till någon kapitalutbetalning, men likväl af behörig och oefftergiftig omsorg om sina finansers tillstånd finner sig manad att, så vidt ske kan, minska äfven utgifterna för sina ränteskulder, det naturligaste sättet i sådant afseende är *uppköpsmetoden*,

så snart fördelaktiga tillfällen till dess begagnande visa sig. Denna amorteringsmetod stod dessutom i naturligt samband med anledningarna till de perpetuella räntornas eller räntecertifikatens historiska tillkomst. Englands och Frankrikes finanshistoria är i detta afseende af stort och lärrikt intresse. När i följd af krig eller andra kalamiteter, eller tvingande, oafvisliga förhållanden, utgifter påkallades, som med statens normala inkomster icke kunde bestridas, tillgreps utvägen att uppsamla erforderliga medel genom utfärdande af räntebevis, deri ränta förskrefs, men ej någon kapitalåterbetalning, helst staten under svårt tryckande förhållanden ej kunde bestämma någon tid därför, och innehafvaren af beviset dock kunde komma till sitt åter genom dess försäljning, samt äfven staten å sin sida kunde genom uppköp af de till försäljning utbjudna bevisen verka efter godtyckande till minskning af sin ränteskuld. Men om ock sedermera emission af räntebevis till anskaffande af medel för temporära behof af andra anledningar begagnades, kan denna upplåningsmetod dock icke räknas till de normala, hvilka fordra återbetalning af kapitalet lika väl som ordentligt erläggande af räntan; en erinran som jag här tillåter mig med anledning af den motion i ämnet, som uti ifrågavarande betänkande af Stats-Utskottet behandlas i sammanhang med hufvudämnet, och hvari talas om "*ouppsägbara obligationer*", utan att tydligt meddelas, huruvida dermed bör förstås förskrifning af både kapital och ränta eller af endast ränta.

Förnekas kan emellertid icke, att ju *uppköpsmetoden* är användbar äfven för amortering af obligationer med förskrifning af både kapital och ränta, och detta i synnerhet i fråga om obligationer, der räntan ställes låg, och man genom hög kapitalrabatt söker att tillvinna sig köpare. Der, i följd af kapitalrabatten, låntagaren inkas-serat mindre än det kapitalbelopp, han i obligationen förbinder sig att återbetala, är det för honom en fördel att kunna genom uppköp under hand till lägre pris än pari inlösa sina obligationer och sålunda amortera sin skuld. Ej heller finnes det något väsentligt hinder mot att för verkställande af denna inlösen bilda en dertill anvisad sinkingfond. Men att orubbligt kunna bibehålla denna fond uteslutande för detta ändamål, äfven under tider då opåräknade och stora utgifter för andra af statens i ständig utveckling stadda lifs-process framkallade ändamål visa sig erforderliga, det är ett problem, som erfarenheten visat vara så mycket svårare att sakenligt lösa, som det just ingår såsom ett hufvudmoment i systemet för amortering genom uppköp, att staten är såsom låntagare berättigad att allena bestämma, när och huru mycket på den vägen för en viss tid skall amorteras; och att under kritiska tider denna omsorg för statens välfärd fått lemnas å sido eller gifva vika för andra, såsom mera viktiga ansedda omsorger, derpå gifver oss historien tillräckliga bevis. Upplåningar för hvilka statsbehof som helst utgöra emellertid anticipationer, gjorda af den för tiden lefvande och verkande generationen på framtidens produktiva afkastningar. Rättvisa och billighet fordra förthy, att ej allenast framtida generationer, utan ock den nuvarande böra vidkännas sina andelar i de sålunda uppkommande bördorna, emedan dessas frukter komma den sednare

sa väl som de förra till godo. Och därför är det för det helas välfärd af vigt, att amorteringen af de upplåningar, som af en i dag lefvande generation för statens bästa göras, ställas så, att hvarje generation under hvarje tidsperiod blir *förpligtad* att afliqvidera en viss kvot af upplåningen. En sådan förpligtelse medför amorteringssystemet genom *ärlig utlottning*, och deruti ligger dess företräde.

Jag hemställer emellertid om återremiss, förnämligast med afseende på huruvida icke i obligationerna för nu ifrågavarande upplåning åtminstone 4½ procents ränta heldre än 4 procent borde utfastas.

Friherre Skogman: De anmärkningar, som af åtskillige talare blifvit riktade mot vissa särskilda punkter, hafva redan i allmänhet blifvit tillfredsställande besvarade, men en del af hvad den andre talaren i ordningen yttrade har föranlett mig att begära ordet. Hvad angår frågan om amortering genom uppköp eller genom utlottning, så får jag bekänna, att jag anser den temligen oväsentlig, och det ena sättet lika godt som det andra beroende af hvarjehanda lokala förhållanden och tillfälliga omständigheter. Det är tydligt att, såsom den förste ärade talaren anmärkte, det kan vara ganska obehvämt att bli af med en del ränta, om man ej följer med utlottningslistorna och ej vet att obligationen är förfallen till betalning, och att detta i synnerhet är förhållandet på landet, men å andra sidan torde man få medgifva, att om personer på landet innehafva obligationer och skola försöka blifva af med dem genom att presentera dem till inköp i Riksgälds-kontoret, så äro de nästan alldeles utstängda från anlitandet af de utvägar, som stå till buds för personer, hvilka ligga i större affärer. Jag ser denna fråga helt och hållet från den ekonomiska sidan, ty jag tror ej man behöfver bekymra sig om den uppmuntran till spellust, som skulle ligga i utlottningssystemet; finnes der verkligen en sådan, så ligger deremot i uppköpsmetoden en ganska stor lockelse för inflytelsrika personer inom penningeverlden att vid tiden för uppköpen sammansätta sig att få ett högt pris på obligationerna; deremot kan lagen ej ställa något hinder, ty dylikt är ovilkorligen en följd af friheten i handel och vandel, i hvilken frihet väl ingen i denna Kammare lär vilja göra någon inskränkning; men, sedt från en sträng moralisk synpunkt, är väl dock detta ej mera att förorda än tillfredsställandet af den ganska oskyldiga spelsjuka, som gifver sig luft i hoppet att få inom ett par år inlöst till pari en obligation, som blifvit köpt för 90 procent eller deromkring. Denna sida af saken tror jag således icke vara af den vigt man vill tillägga den, äfven om den skulle kunna tillämpas på de vanligen så kallade lotterilånen, hvilka utlöfva en mycket stor vinst mot en liten insats t. ex. 500,000 Gulden för en insats af 20 Gulden. Det är hufvudsakligen ett yttrande af talaren på stockholmsbänken, som påkallar ett svar, nemligen att Utskottet ådagalagt en otillbörlig afvoghet mot guldmyntsystemet, och att hufvudsaken för honom vore att få ouppsägbara obligationer eller perpetuella räntor, hvilka gerna kunde utfärdas i hvilket guldmynt som helst, vare sig Guldthaler eller Pund Sterling. Jag tror dock att om så

skett hade det ej ledt till något resultat, då ingen här i landet torde vara mycket benägen för att taga emot obligationer i Pund Sterling. Ville man ställa lånet å guld hade det utan tvifvel varit klokast att icke alls nämna något visst mynt utan blott en viss vigt i fint guld, till exempel ett metriskt skålpund, som skulle hafva lämpat sig der-till ganska bra. Ett metriskt skålpund fint guld innehåller 500 gram och har ett värde af något öfver 1,200 R:dr efter nuvarande värde-förhållande; man kunde då hafva utfärdat obligationer dels på detta belopp, dels på ett större, t. ex. 2 kilogrammer, motsvarande omkring 4,800 R:dr, och derigenom hade ytterligare den fördel vunnits, att man med en enkel räkning kunnat förvandla beloppet i det nya tyska myntet, ty såsom bekant var den gamla preussiska Thaler, som ännu är gällande men dock på väg att försvinna, utmyntad efter 30 Thaler på $\frac{1}{2}$ kilogram fint silfver, och med antagande af det vanliga förhållandet mellan guld och silfver, eller som 1 till $15\frac{1}{2}$, så är det klart att man genom att multiplicera 30 med $15\frac{1}{2}$ får det antal Thaler som gå på ett metriskt skålpund fint guld, och genom en ytterligare multiplicering får man antalet tyska mark, hvarefter redu-cering lätt kan ske till hvarje annat mynt, vida lättare än om obli-gationen varit utfärdad blott och bart å caroliner. Dessa obliga-tioner skulle i alla afseenden hafva företrädet, men jag misstänker dock att till och med dessa skulle hafva ganska ringa utsigt att få någon spridning i Sverige, så länge myntfrågan är alldeles olöst; äfven under antagande att man kunde förutse ett mycket snart af-görande af densamma, så förlorar dock denna fråga en stor del af sin vigt för närvarande, ty det är alldeles klart, att om vi ett eller par år härefter hafva fått guldmynt, och vilja då börja med perpetu-ela räntor, så hafva vi förlorat bra litet genom detta korta upp-skof. Det är visserligen sannt, att de gynsamma konjunkturer, som vi nu hafva, kunna vara öfvergående, men dylika konjunkturer komma och gå, och möjligen få vi dem snart igen. Hvad beträffar de hinder, som skulle läggas i vägen för öfvergången till ett guldmynt-system, så måtte det väl vara klart att frågan om myntfoten ytterst hvilat på 72 § Regeringsformen. Denna paragraf innehåller tvänne stadganden af helt och hållet olika natur, det ena att Riksbankens sedlar skola för mynt i riket erkännas, det andra att de skola med silfver inlösas. Huruvida det nu genom den sednare punkten är be-stämmt att *silfver* skall vara landets myntfot, derom se vi de mest olika åsigter uttalas, och till något bestämdt resultat lära vi väl ej kunna komma, ehuru det förefaller bra besynnerligt att sedlar, hvilka representera silfver, skulle vara landets lagliga mynt, men så ej skulle vara förhållandet med sjelfva myntet, hvilket vi dock väl äro ense om har större säkerhet än sedeln. Visserligen har jag sett föreslaget af en ledamot i Sammansatta Lag- och Banko-Utskottet vid en föregående riksdag, att då 72 § säger, att sedlar på silfver skola gälla såsom rikets mynt, så finnes dock ej någon ovilkorlig föreskrift för Riksbanken att utgifva sådana sedlar utan att den skulle i deras ställe kunna utgifva sedlar på guld. Detta förslag är nog verkställbart, men det fordras att bankoreglementet innehölle be-stämda föreskrifter derom, och jag hemställer för öfrigt till herrarne huruvida det vore möjligt att vid sidan af hvad man dock tror vara

grundlagens mening genomdrifva något alldeles motsatt; Första Kammaren måste åtminstone bilda en nästan oinskränkt majoritet, och inom Andra Kammaren måste minoriteten vara så stor att segern ej vunnas på en enda röst, ty det vore ledsamt om i en så vigtig och genomgripande fråga utgången bestämdes blott och bart genom tillfälligt frånvaro af en eller annan ledamot.

När nu så förhåller sig, och öfvergången till guldmyntssystemet knappast kan ske utan en förändring af 72 §, hvarom jag hoppas att under denna riksdag något förslag måtte väckas och blifva hvilande till nästa riksdag för att då antagas, så vore det väl skäl att söka åstadkomma en sådan förändring, såvida man verkligen anser att hufvudsaken är öfvergången till guldmyntssystemet. Jag kan dock ej neka till att af allt hvad som gjorts af den ärade talare, på hvilken jag syftat, synes det som om antagandet af guldmyntssystemet ej vore det väsendtliga för honom, utan att det i stället vore att få bort den lagbestämda kursen på Riksbankens sedlar.

Hvad nu den sednare delen af 72 § beträffar, så föreställer jag mig att stora svårigheter ej skola möta, så vida man blott icke dervid fäster det vilkor, att den första delen på samma gång skall ändras, ty då Andra Kammaren med ständigt stigande pluralitet uttalat sig deremot, och då gemensam votering ju ej kan komma i fråga, så är saken ohjelpigen fallen så länge man ej vill uppoffra den första delen för den sednare, hvilket mycket väl kan ske, ty de äro två olika frågor. I den myntkomité, hvari jag deltagit, uttalade jag mig för en förändring afven i den förra delen, ehuru jag ansett tjenligt att stadgandet i grundlagen utbyttes mot ett stadgande af civillags natur, hvarigenom Riksbankens sedlar fortfarande komme att utgöra lagligt betalningsmedel. Jag anser det emellertid ej vara någon så farlig olägenhet, enär likartade förhållanden finnas i flere andra länder, såsom England, Danmark, Norge, utan att framkalla någon klagan eller några farhågor.

Först när vi en gång hafva fått guldmynts-system kunna vi börja med det som af den ärade talaren betecknats såsom önskningsmål: att komma öfver från papperssystemet till verkligt mynt, ty lika med honom inser jag att det ej går för sig så länge vi hafva kvar silfvermyntet. Genom att först antaga guldmyntet, genom att sedan sätta höga valörer på de sedlar som utgifvas, så väl af Riksbanken som af de enskilda bankerna, hvarigenom ettor, femmor och måhända tiotill och med komma att försvinna, kunde man ändtligen hoppas att komma till det önskade målet, men om man envist vidhåller att lösa bankfrågan på samma gång som myntfrågan och sålunda gör den sednare delen af 72 § beroende af den föregående, då påstår jag att man på det mest verksamma sätt hindrar guldfrågans lösning, och de beskyllningar, som riktats mot Stats-Utskottet, återförvisar jag då emot den, som uttalat desamma.

Herr Wallenberg: Jag ber att få bemöta några yttranden och taga fasta på andra.

I likhet med Friherre Skogman finner jag det naturligt, att man under denna diskussion vidrör § 72 af Regeringsformen; men i mot-

sats med den ärade talaren kan jag icke inlåta mig på den förut-sättning, att de, som antogo 1809 års Regeringsform, afsågo vid nedskrifvandet af § 72 Regeringsformen att förhindra införandet af ett guldmynts-system. Deras hela sträfvan gick tydligen ut på att tillförsäkra Riksbankens dåvarande pappersmynt så högt anseende som möjligt. Det var en hel mansålder sednare, som det blef i sagda paragraf tillagdt, att banksedlarne skulle "med silfver" inlösas. Nu har jag mig väl bekant att Friherre Skogman motsätter sig all förändring som har till yttersta syftemål att skilja emellan *ett kreditpapper* och *ett myntstycke*. Men jag hyser den förhoppning, att det icke kan vara Kammarens mening att i denna fråga vidtaga en skenbar förändring i stället för en verklig. Långt hellre då afvakta den tidpunkt då rättsbegreppen hunnit allmänt utveckla sig derhän, att man erkänner nödvändigheten af att göra en oförtydlig skilnad emellan ädla metaller och utfärdade förbindelser.

Mycket hellre ansluter jag mig till samme talares åsigt, att statsobligationer kunna vara ställda på en viss kvantitet guld, till vikt och halt noga bestämd. Ett sådant förslag är fullt praktiskt och det lider intet tvifvel att sådana obligationer skulle komma att ånjuta godt anseende, emedan de hvarken kunde, emot innehafvarens vilja, inlösas med pappersmynt, som beror af konjunkturer, eller med silfvermynt, som under den närmaste framtiden sannolikt kommer att underkastas skarpa vexlingar i jämförelse med silfrets uuvärande värde. Det är denna omständighet, som gör silfret olämpligt såsom myntfot, och af samma anledning är det numera orimligt att utfärda *ouppsägbara obligationer* ställda på silfvermynt.

Friherre Skogman yttrade: "att om ett eller två år härefter är guldmynts-systemet antaget antingen såsom enbart eller såsom alternativ". Jag har ingenting annat begärt än att guldmynts-systemet skulle konventionellt antagas, öfvertygad som jag är att detta systems stora företräden nog skulle då blifva kända och frågan på det sättet nå sin lösning; men skulle Friherre Skogmans yttrande afse att vi skulle endast få banksedlar lydande å guldmynt, såsom iagligt betalningsmedel, då beklagar jag en så beskaffad reform.

Friherre Stjernblad yttrade: "att redan detta års höst vinner frågan om guldmynts-systems antagande sin lösning i Danmark". Den ärade talaren, som hos oss visat stor likgiltighet för myntreformen, synes antaga att Danmark skall ansluta sig till Tysklands guldmyntfot och att vi af denna anledning sedermera skola obetingadt följa Danmarks exempel. Om myntreformen hos oss skall på detta sätt nå sin lösning, så afsäga vi oss alla tillfällen till en lugn pröfning af den stora frågan. När min motion om guldmynts-systemet inkommer från Sammansatta Utskottet, så hoppas jag att den ärade talaren icke undandrager sig att framlägga det nya tyska mynts-systemets företräden framför hvad jag tillåtit mig föreslå, och som vunnit kraftigt understöd genom myntkomiténs sakrika utredning. Det är nu endast Danmark, Holland, Finland, Norge och Sverige, som helt och hållet sakna guldmynt i allmänna rörelsen.

Friherre Stjernblad yttrade, att vi icke hade några obligationer annat än tillhörande Riksgälds-kontorets lån af år 1861, som

amorteras genom uppköp. Häremit får jag likväl erinra, att Stockholms stads 3:ne särskilda lån amorteras genom uppköp och att man varit belåten med detta lånesätt. Äfven andra obligationslån, såsom exempelvis Stockholms Hypotekskassas, amorteras genom uppköp, så att ingalunda är detta någon oförsökt nyhet.

Samme talare behagade yttra: "att det icke vore möjligt amortera lån, som upptagits mot ouppsägbara obligationer". Häremit ber jag få upplysa att Englands statsskuld till största delen är ouppsägbar, och att amorteringen genom återköp gått förträffligt så ofta det funnits några öfverskott, som kunnat till afbetalning af statsskulden användas. Äfven utan en fastställd amorteringsplan bör Riksdagen kunna ärligen afsätta något till förminskande af statsskulden, och hvad som afsättes bör lemnas till fullmäktiges i Riksgäldskontoret disposition för att användas till inköp af obligationer och dandande af en del af statsskulden.

I afseende på den ifrågasatta utlottningen, så må jag säga, att om frågan gällt införandet af ett fondsystem, skulle jag med ifver hafva satt mig emot utlottningen, men då det nu endast är fråga om lappning på 1870 års i alla afseenden olämpliga lån, så vill jag icke motsätta mig denna del af Stats-Utskottets förslag.

Herr Carl Ekman fällde något yttraude, som, om jag ej oriktigt uppfattat det, gifver anledning till den förmodan, att han skulle i mitt förslag se ett fel, derföre att obligationerna skuile ställas i främmande lands guldmynt. Såvidt jag vet, präglas endast caroliner här i landet, och i mitt förslag förekommer icke ett ord om *francs*, just emedan jag afsett att man ej borde söka marknad i utlandet för dessa statspapper.

Friherre Funck har åberopat, att de tio reservanterne emot Stats-Utskottets betänkande vid 1870 års riksdag hade att glädja sig at att det af dem framställda förslag vann Riksdagens bifall och att det var i konsekvens dermed som den ärade talaren nu yrkade bifall at Stats-Utskottets förslag. Den tillfredsställelsen att hafva varit konsekvent och den framgången som 1870 års reservanter rönt synes mig ej afundsvärd, då det fattade beslutet ej blef af bättre beskaffenhet, än att samma reservanter två år sednare nödgades bära händer på sitt eget verk och underkasta förslaget, såsom ohållbart, en revision, som ledt till den väsendtliga förändring, att räntefoten ändtligen blifvit nedsatt till fyra procent.

Jag skall för min del icke framställa något yrkande i denna fråga, ty jag inser att Kammaren saknar benägenhet för att införa det lånesätt, som afser ett ändamålsenligt ordnande af svenska statsskulden och möjligheten att vid statens upplåningar betinga de billigaste villkor. Men den väntar icke för länge, som väntar på något godt, och jag hyser den öfvertygelsen, att om ett fondsystem skall vinna framgång och här blifva infördt, så måste det grundas på ouppsägbara obligationer lydande å guld.

Skada blott att den för låntagarne särdeles gynsamma konjunkturen otvifvelaktigt går till ända, innan man hinnet blifva mera allmänt ense om det ändamålsenligaste lånesättet.

Friherre Stjernblad: Bland de anmärkingar, som nu blifvit anförda emot Stats-Utskottets förslag, ber jag att i första hand få besvara den, som yttrades af representanten på södermanlandsbänken, hvilken framkastade den åsigt, att vårt nuvarande lån af 1870 vore ett amorteringslån genom uppköp. Detta är visserligen en sanning, i så måtto att det är ett blandadt uppköps- och utlottningsamorteringslån, det vill säga obligationerna uppköpas så länge deras kurs är under pari, men utlottas då deras kurs uppnår denna ståndpunkt, och för min del har jag redan år 1870 uttryckt såsom min åsigt, att detta lån borde blifva ett blandadt uppköps- och utlottningslån, men den ofantliga skilnaden mellan detta lån och det, som nu är föreslaget, ligger deruti, att det förra bär en ränta, som då närmade sig och nu öfverstiger den allmänna, och hvarje gång ett lån af sådan beskaffenhet upptages, är det absolut rätt att sålunda bestämma.

Vidare har en representant från Norrland sagt, att genom ett dylikt utlottningssystem skulle riskeras, att för obligationerna endast få 80 då man måste betala igen 100, ty enligt hans förmenande skulle ingen, då den allmänna räntan kan antagas vara 5 procent, befinnas villig att betala mer än 90 för en fyraprocents obligation. Denna anmärkning skulle visserligen kunna hafva sin giltighet, om det vore fråga om att upptaga ett verkligt statslån, det vill säga ett sådant som enligt regeln är ouppsägbart, och der man endast lofvar att betala ränta och endast för försigtighets skull afsätter en fond, men ett lån af den beskaffenhet, hvarom nu är fråga, är ett industriellt lån, eller ett sådant, der man förbinder sig att årligen betala eller amortera ett visst belopp, icke att årligen afsätta till en fond, och deruti ligger den stora skilnaden. Just derföre att man förbinder sig att årligen amortera med bestämdt belopp, så kan enhvar med tabellen i hand räkna ut hvad man bör betala för obligationen, och då inträffar icke det förhållandet, att man måste sälja för 80, utan lånet fordrar ett pris som motsvarar det verkliga. Med anledning häraf vill jag likaledes fästa uppmärksamheten på att, då vi ännu icke äro vana vid obligationer med så låg ränta som 4 procent och just derföre att man till följd deraf kan riskera att lånet icke skall få rask afsättning, så har Stats-Utskottet i 3:dje punkten af detta betänkande föreslagit, att man icke skall annullera de nuvarande fem-procents-obligationerna. Derigenom undviker man utan tvifvel nödvändigheten af att få sälja med så stor kapitalrabatt som 80 för 100.

Samme ärade representant har bestridit räntans sättande till 4 procent; jag är likväl osäker, huruvida han påyrkade dess bestämmande till 4½ procent, ehuru jag tyckte, att han framkastade något derom. Otvifvelaktigt är att, då man i allmänhet skall upptaga ett lån som på en gång skall inbetalas, man bör sätta räntan så högt, att kapitalrabatten blir så liten som möjligt, men detta gäller hufvudsakligen i en trång tid, det vill säga då penningarne äro dyra. Man bör då tillika förbehålla sig en uppsägningstid, närmare eller aflägsnare, och sedermera, när penningställningen förbättras, genom konvertering söka att slippa ifrån att betala den höga ränta, hvartill man förhun-

dit sig under den svåra tiden. Annat är deremot förhållandet i god tid; då behöfver man icke vara så ängslig för kapitalrabatten, hvilken då i regeln blir i riktigt förhållande till räntefoten och kan till följd deraf bestämma denna lägre.

Hvad åter beträffar priset på obligationerna, så nämnde en ärad talare, att det kan vara godt och väl att med tabellen i hand kunna räkna ut detsamma, men huru skall det vara möjligt för enkan på landet? Jag tror att hon i detta fall får göra som i så många andra; hon får tro och tro fast, att man icke gör henne orätt. Det är nemligen icke hon, icke den lilla kapitalisten, som bestämmer priset på obligationerna, och säkerligen är det icke den värde talaren obekant, att dermed tillgår så, att Riksgäldskontoret fordrar sitt pris, och sedan beror det på penningeverken, bankirerne och mellanhandlarne, huruvida de vilja köpa obligationer till detta pris. På så sätt få obligationerna sin kurs, och derefter tager enkan på landet och alla andra emot dem med fullt förtroende.

Att sätta räntan till 4½ procent skulle, enligt hvad jag tror, icke vara så alldeles klokt, då här är en sådan verklig uppsjö på penningar, och det icke är omöjligt, att detta förhållande kan fortfara. Jag frågar er derföre, mina Herrar, hvad vi skulle göra, om, efter det vi nu bestämt räntan till 4½ procent såsom den för ögonblicket lämpliga, obligationerna nästa år åter vore uppe till pari. Jag tror således, att man ingalunda gör sig skyldig till någon oförsigtighet, om man utfärdar de nya obligationerna med 4 procents ränta, men dessutom såsom reserv eller regulator bibehåller 5-procents-obligationerna att nyttjas när behöfvat sådant påkallar.

Den siste talaren har fäst sin uppmärksamhet på, att vi hafva flera län, som gå med uppköp, och han nämnde exempelvis ett sådant af Stockholms stad. Jag vill deremot anmärka, att detta alldeles icke kan anföras såsom något bevis för talarens påståenden, ty det löper med 5 procents ränta och kan således enligt hvad jag förut yttrat, ganska lämpligt ställas på uppköp. Jag har redan förut nämnt om en kursnota, som jag här har, och om jag ser efter på den, så finner jag att, utom det engelska af år 1868, det enda svenska statslån, som amorteras genom uppköp, är det af år 1861, hvilket bär 4½ procents ränta och äfven ännu alltjemt på den enda börs, der det noteras, eller Köpenhamns, står en procent under utlottningsslånen med samma räntefot.

Den siste talaren förmenade äfven, att jag skulle hafva yttrat, att myntfrågan här skulle få sin lösning innan hösten. Jag tror dock, att jag sade att det var i Danmark, som man komme att vidtaga åtgärder i sådan riktning, och icke heller yttrade jag såsom något bestämdt, att Danmark skulle antaga den tyska marken.

Efter en diskussion, som icke rubbat min öfvertygelse, får jag upprepa mitt yrkande på bifall till Stats-Utskottets förslag, eller att räntan må sättas till 4 procent och att utlottningssystemet vid amorteringen måtte följas.

Herr Almquist: Jag vill endast med några ord bemöta ett par yttranden, hvilka förefallit mig missledande. Det har blifvit anfördt

såsom skäl emot amorteringens verkställande genom utlottning, att hypoteksbankens obligationer stått lägre i pris än Riksgäldskontorets. Så har visserligen varit förhållandet, i det de sednare betingats $\frac{1}{2}$ eller 1 procent högre pris än hypoteksbankens. Men man bör icke ensamt fästa sig vid detta aritmetiska förhållande, utan äfven taga i betraktande tvänne omständigheter, som dertill inverkat. Den ena, att Riksgäldskontorets obligationer löpa med ränta, som betalas *tvänne* gånger om året, under det att räntan å hypoteksbankens betalas blott *en gång* årligen, en skillnad som motsvarar 0,1 procents ränta och fullt 1 procent i kapital. Den andra omständigheten är den, att hypoteksbankens obligationer af alla tre lånen varit ställda på längre betalningstid än Riksgäldskontorets. Läggas nu tillsammans dessa båda faktorer, så finnes att skillnaden till förmån för Riksgäldskontorets obligationer uppgår till mer än 1 procent, närmare 1 $\frac{1}{2}$. Då nu hypoteksbankens obligationer i allmänhet sålts till pris, som endast med $\frac{1}{2}$ procent understigit Riksgäldskontorets, hafva de förra, ehuru ställda på utlottning och icke på uppköp, i sjelfva verket stått högre än de förra i förhållande till bådads vanliga värde.

Ett annat skäl emot utlottning, som här blifvit yttradt, var, att det kunde inträffa, att sedan en obligation blifvit utlottad, en till densamma hörande räntekupon kunde blifva presenterad vid uppborðsstämman och der blifva emottagen, ehuru den, enligt talarens förmenande, icke hade något värde. Denna anmärkning förlorar sin betydelse, om man betänker att, när obligationen inlöses, skola äfven kupongerna medfölja, och i händelse någon af dem saknas, afdrages motsvarande belopp på sjelfva kapitalet. Staten får således i alla händelser sin ersättning för felande kuponger vid obligationernas inlösen, och förlust kan icke för någon uppstå, genom att en utlottad kupong presenteras vid uppborðsstämman, och uppborðsmannen blir icke nödsakad att hvar gång en räntekupong aflemnas med skrupulös noggrannhet granska listan öfver obligationer som blifvit utlottade.

Jag förenar mig för öfrigt med den siste talaren. Enligt min åsigt tala giltiga skäl för bestämmandet af en låg ränta, då femprocentspapperen längre tid stått öfver pari, och anhåller således om bifall till Stats-Utskottets ifrågavarande framställning.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten; dels af Grefve Hamilton, att densamma skulle antagas med uteslutande af orden: "efter hvarje år verkställd utlottning"; och dels att punkten måtte till Utskottet återförvisas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades talrika ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra punkten.

Bifölls.

Tredje punkten.

Grefve Hamilton. Henning: Då man första gången genomläser denna punkt, förefaller den verkligen besynnerlig. Den innehåller nemligen, att staten på en gång skall till försäljning utbjuda fem-procents- och fyra-procents-obligationer, men på dem sätta ett pris, som är olika, i förhållande till deras verkliga värde, så att fyra-procents-obligationerna alltid skola säljas till bättre pris än fem-procents-obligationerna. Det är likväl klart, att staten icke kan hafva något särskildt intresse af att få ut fyra-procents-obligationer, utan statens intresse är att få penningar upplånade till bästa möjliga pris, och således att obligationerna sättas till så högt pris, som möjligen kan fås, och kan detta ställas lika på båda slagen, så synes det mig vara så mycket bättre. Jag tror emellertid att Stats-Utskottet har ett skäl för sitt förslag deruti, att det icke alltid blir möjligt att försälja obligationerna till ett sådant pris, att de gifva alldeles lika effektiv ränta, emedan det kunde leda dertill, att om räntan vore jemn på det ena slaget obligationer, den skulle blifva en bräkdels af öre på det andra. Förslaget är således riktigt, men jag har ansett mig böra på förhand tillkännagifva, att jag tolkar det så, att fullmäktige i Riksgäldskontoret böra ställa obligationerna så lika i pris som möjligt, men att då, i följd af de förhållanden jag nyss antydde, någon olikhet bör ega rum, denna då bör sättas så, att fyra-procents-obligationerna lemna långifvarne den största effektiva räntan. Att äfven detta varit Stats-Utskottets mening, blir sannolikt af ett ställe i motiven, och jag tror dertföre att hela saken kunde vara hjälpt, om man i förevarande punkt framför ordet "understiger" tillägger "i någon mån", men om den tolkning jag gjort af Stats-Utskottets mening är riktig, anser jag för min del icke nödigt att göra någon sådan förändring.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

4:de—10:de punkterna.

Biföllos.

Föredrogos och biföllos Banko-Utskottets den 17 och 19 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 5, i anledning af Herr A. Hedins motion om tillägg till instruktionen för Riksdagens Revisorer af Riksbanken; och

N:o 6, i anledning af Herr E. Frisks motion om Riksbankens ingående såsom delegare i enskilda bankbolag utan sedelutgifningsrätt.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 19 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 7, i anledning af väckt motion om upphäfvande af den i 4 Kap. 5 § Jordabalken stadgade skyldighet att hembjuda frälse-skattememman åt ränteegaren;

N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring i Konkurslagen den 18 September 1862; och

N:o 9, i anledning af väckt motion, om upphäfvande af lagens stadgande i 30 Kap. 1 § Rättegångs-balken om erläggande af revisionsskilling.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag dels till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 1, angående val af Justitieombudsman och hans suppleant, dels ock till Riksdagens förordnanden:

N:o 2, för Advokatfiskalen m. m. N. A. Fröman att vara Riksdagens Justitie-ombudsman; och

N:o 3, för Revisionssekreteraren C. F. Svedelius att vara Riksdagens Justitie-ombudsmans suppleant.

Annälades och bordlades Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om ändring i 13 och 16 §§ Riksdagsordningen; samt

Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående Bruksegaren P. Löfs ansökning i fråga om dispositionen af köpeskillingen för afverkad skog å Ejhedens hemman och Ohre sockens öfverloppsmark i Kopparbergs län; och

N:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse, med öfverlemnande af förteckningar öfver de för statsverkets räkning utarrenderade egendomar.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.